

IZ SODELOVANJA MED CEGNARJEM IN LEVSTIKOM

(Ob stoletnici izida Cegnarjevih Pesmi.)

Pred sto leti

V mesecu novembru 1859 je v tedaj triintridesetletnem Francetu Cegnarju, višjem telegrafistu v Trstu, dozorela misel o izdaji lastne pesniške zbirke. O tej odločitvi je slovensko kulturno javnost prvi opozoril urednik Slovenskega glasnika Anton Janežič s kratkim obvestilom v prvodecembrski številki svojega literarnega mesečnika.¹ Cegnar je medtem dokončno pripravil rokopis in 5. decembra podpisal povabilo na naročbo, ki so ga najprej objavile ljubljanske Bleiweisove Novice,² v prvi naslednji številki pa tudi Slovenski glasnik:³ »Namenjen sem nekoliko pesem na svet poslati.« — pravi Cegnar v obvestilu — »Vabim tedaj častite domorodce in mile domorodke k obilni naročbi... Ker nisem dnaren mož, ne morem izdati knjige v zgubo; tiskala se bo le tedaj, ako se zglesi toliko naročnikov, da se poplačajo tiskarni stroški. Obsegala bo čez 10 pol, čez 80 različnih pesem, veljala bo za naročnike 60 novih krajcarjev. Število iztisov se bo ravnalo po številu naročnikov; na prodaj jih bo menda malo prišlo... Knjiga bo šla v natis, ako me podpirajo rojaki, že mesca februarja. Upam, da je zapopadek zbranih pesem v moralnem oziru čist pred svetom in Bogom.« Urednik Janežič pa je v Slovenskem glasniku še pripisal: »... Prepričani smo, da bodo zbrane pesme dopadle vsakemu bravcu, kakor so dopadle nam, ki smo jih prebrali v rokopisu...«

Oba časopisa, zlasti Slovenski glasnik, sta budno spremljala nadaljnje priprave za izdajo nove slovenske pesniške zbirke in o njih sproti obveščala občinstvo.⁴ Že 1. maja 1860 pa je Janežič v Glasnikovem dopisu iz Celovca radostno oznanil: »... Ravno včeraj so bile dokončane in bodo v kratkem za razpošiljanje pripravljene g. Cegnarjeve ‚pesmi‘. Obsegajo na 10 polah 95 pesem izmed katerih je 55 izvirnih, ostale pa so prestave iz slovanskih narečij in pa iz nemškega jezika. V natančno pretresovanje teh pesem se ne bomo spuščali, ... le toliko rečemo, da so mnoge izmed njih pravi biserji slovenskega pesništva. Sploh so velike pesniške lepote in toliko čiste in čedne, da jih bodo brez spotike brali mladi in stari, duhovni in neduhovni. Večina pesem, ki so tu v venec povite, je bila že natisnjena po raznih časnikih; pa vendar ni med njimi skorej nobene, da bi ne bila na novo popiljena in popravljena. Prepričani smo si, da si bo čedna zbirka prikupila vsakemu bravcu po znotranji in zunanji obliki...«⁵

Potem ko so bile pesmi razposlane naročnikom, ki se jih je priglasilo 778,⁶ in bile dane v prodajo, je o njih kritično spregovoril tudi noviški poročevalec za nove knjige: »Ravnokar so prišle v Celovcu gosp. Cegnarjeve pesmi na svetlo pod naslovom ‚Pesmi. Zložil France Cegnar. V Celovcu 1860 natisnil J. Leon‘. Zbirka obsega blizo 100 daljših in krajših poezij, večidel izvirnih,

med katerimi nahajamo obilo takih, ki nam niso bile že pred znane, ampak so zagledale še le sedaj beli dan. Reči moremo, da je zala knjižica res v slavo slovenskemu pesništvu. Tema, ki si ga g. Cegnar za popev izvoli, izpeljuje vselej tako dosledno in mično do konca, in jezik mu teče v izmotavanji njegovih misli tako gladko, da se vse snuje, kakor pravimo, „samo po sebi“. In ravno zatega voljo je v Cegnarjevih pesmih vse jasno in lahko umevno. Pa tudi spodtikljive niso njegove pesmi na nobeno stran. Ker v politiko ne sega, mu cenzura nikjer ne more do kože; ker ne popeva zaljubljenosti in nikakoršne druge prešernosti, jim bo tudi najtanjši moralist mirnega srca podpisal svoj „exequatur“. Tako bo šla Cegnarjeva knjižica brez vse overe križem sveta, pa svesti smo si, da bo povsod sprejeta z veseljem „dobro došla!“ ...«⁷

Priporočilo edinega slovenskega slovstvenega časopisa in ugodna ocena edinega slovenskega časnika, ki je pod plaščem zanimanja za gospodarske, kmetijske in obrtniške zadeve spremljal tudi slovensko narodnostno, zlasti jezikovno in kulturno gibanje, sta tako z umetniške kot z moralne strani dala popolno priznanje Cegnarjevemu pesništvu. V času med Prešernovimi Poezijami (1846) in Stritarjevimi Pesmimi (1869) je odslej stal v očeh sodobne slovenske kulturne javnosti Cegnar s svojimi pesmimi poleg Levstika, ki se je uveljavil že 1854, in Jenka, ki je vstopil v ta krog deset let za njim (1864), precej nad diletantskimi in narodnobudnimi verzifikatorji Valjavcem, Vilharjem, Umekom, Žakljem, Malavašičem, Tomanom, Razlagom in Svetcem. Toda preden si je pridobil to mesto in veljavo, je moral prehoditi dobršen del trde življenjske poti.

France Cegnar je bil doma pri Češnarju pri Sv. Duhu. Rodil se je dne 8. decembra 1826 kot drugi sin očetu Urbanu, kajzarju, in materi Jeri (ta je

bila menda v rodu s prvim slovenskim pesnikom Valentinom Vodnikom), ki sta imela poleg njega še štiri sinove in tri hčere.⁸ Osem let star je prišel jeseni 1835 hoditi v nemško osnovno šolo v Škofji Loki in jo po štirih letih zapustil kot vse-skozi odličen učenec.⁹ Odšel je v srednjo šolo v Ljubljano, kjer je v šolskih letih 1840—1846, kljub začetnemu spodrseljaju, zelo uspešno končal šest razredov gimnazije in v letih 1847 in 1848 dve leti filozofskega študija na liceju.¹⁰ Da bi nadaljeval šolanje na visokih šolah, ni bilo sredstev.¹¹ Tako je po daljšem meddobju, ko se je posvetil časnikarstvu in literarnemu delu, s 1. julijem 1851 nastopil službo aspiranta pri ljubljanski pošti. Od tu je bil januarja 1853 premeščen v Trst, kjer je 1854 prestopil v brzojavno službo in se 8. oktobra istega leta poročil z Viktorijo Böhm z gradiča na Griču pri Mirni na Dolenjskem. Leta 1856 je bil kot višji telegrafist in vodja brzojavnega urada premeščen v Pazin in ostal tam do 1859, ko se je vrnil nazaj v Trst.¹²

Naslovna stran Cegnarjeve pesniške zbirke

Cegnar je zrasel iz prve generacije Mladoslavencev, ki se je, kljub težkemu oklepu Metternichovega absolutizma, ob spremljanju prizadevanj Prešernovega in Smoletovega kroga narodnostno in literarno vzgajala ter se tako pripravljala na lastni nastop. Ugoden trenutek zanj jim je pomenila dunajska marčna revolucija leta 1848, ko je tudi slovenski narod obiskal kratkotrajni žarek ustavnih svoboščin ter sprostil njegova najosnovnejša nacionalna in kulturna hotenja. Med zastopniki tega mladega rodu iz leta 1848, ki je bil dedič vsega slovenskega kulturnega in političnega življenja, je bil poleg Janeza Trdine, Matije Valjavca, Frana Jeriša, Luke Svetca, Mateja Cigaleta, Ivana Navratila, Dragotina Dežmana in Antona Janežiča tudi France Cegnar. Vsi navedeni so gotovo tudi pripadali bolj ali manj tesnemu krogu Cegnarjevih šolskih tovarišev. Z večino izmed njih se je spoznal v letih ljubljanskega šolanja. Najprej sta se mu 1842 v drugem razredu gimnazije pridružila Jeriša in Svetec, naslednje leto sta prišla na šolo Trdina in Valjavec, leto dni za njima pa še Marn. Vzporedno z njim je v Celovcu študiral Janežič, medtem ko je bil Navratil po študiju tri leta starejši, Cigale in Dežman pa še več. Ko je bil Cegnar šestošolec (1846), je pričel na isti šoli študirati prvi zastopnik naslednje mladoslavenske generacije Fran Levstik, dve leti pozneje, ko je bil Cegnar zadnje leto na šoli, pa še drugi njegovi vrstniki: Stritar, Mandelc, Tušek, Bril, Erjavec, Zarnik, Kermavner, Umek; vendar je malo verjetno, da bi se Cegnar s kom izmed njih pobliže spoznal že v tem času.¹³

France Cegnar

Revolucionarni čas je vplival na Cegnarjevo generacijo, da je brez oklevanja stopila v akcijo, katere smotri so bili osvoboditev slovenskega kmeta iz fevdalizma, gospodarska osamosvojitve slovenskega obrtništva in narodna prebujanja slovenskega tržanstva in potujočega malomeščanstva.¹⁴ Odprava cenzure in uvedba svobode tiska, govora in zborovanja je na eni strani pospešila politično organiziranje mladih slovenskih intelektualnih krogov, ki je kasneje doseglo vrh v političnem programu Zedinjene Slovenije, na drugi strani pa rodila vrsto slovenskih političnih in kulturnih glasil, preko katerih naj bi ti uresničevali svoje načrte: poleg Novic (od 1843) prvi slovenski politični in leposlovni časnik Slovenijo (1848—1850), Celjske slovenske novine (1848—1849), prvi slovenski mladinski list Vedež (1848—1850), prvi slovenski družinski list Pravi Slovenec (1849), cerkveni časopis Zgodnjo Danico (od 1849), tržaška Slavjanski rodoljub (1849) in Jadranski Slavjan (1850), prvi slovenski uradni list Ljubljanski časnik (1850—1851), celjski leposlovni list Slovensko čbelo (1850) in celovško Slovensko bčelo (1850—1853), Glasnik slovenskega slovstva (1854) in Glasnik slovenski (od 1858). Vendar cilji mlade generacije niso mogli biti uresničeni. Vse pridobitve revolucionarnega leta 1848 je z nastopom petdesetih let zadušil nov Bachov absolutizem in centralizem s še povečanim

gospodarskim pritiskom nemške buržoazije in najhujšim narodnostnim zatiranjem Slovencev.

Nadarjenost za leposlovno oblikovanje in delovanje je Cegnar pokazal že v srednji šoli. V verzih je pisal menda celo šolske naloge,¹⁵ kot petošolec pa je urejal dijaški list, pri katerem so sodelovali tudi sošolci Svetec, Jeriša, Janez Bohinc, Franc Merhar in drugi.¹⁶ V javnost je prvič stopil kot sedmošolec, ko so 16. februarja 1848 Novice priobčile njegovo pesem Minljivost stvari.¹⁷ Postal je redni sodelavec¹⁸ Novic, Slovenije, Vedeža, Ljubljanskega časnika in Bleiweisovega Koledarčka slovenskega (1852—1856). Vanje je pošiljal izvirne pesmi, prepesnitve in priredbe srbskih, bolgarskih, čeških, moravskih in slovaških narodnih pesmi, prevode iz nemščine (Schiller, Uhland, Herder, Mosenthal), prozne sestavke, potopise, članke in knjižna poročila. Zlasti intenzivno se je ukvarjal z literarnim delom preden je po dovršeni gimnaziji (1848) dobil prvo redno službo (1851). V tem času je poslovenil in izdal knjigo Egidija Jaisa Zgodbe in povesti, polne lepih naukov za otroke pa tudi za odraslene ljudi (1849), prevedel opero Campa (1849), Mosenthalovo štiridejanko Deborah (1850) in češko igro Rodoljubi¹⁹ (1851). Leta 1849 in 1850 je bil sourednik in nekaj časa celo urednik Slovenije, po njenem prestanku pa literarni urednik Ljubljanskega časnika (1850—1851). Ob prevajalskem in uredniškem delu pa se je v Cegnarju v tolikšni meri razvil tudi čut jezikoslovca, da je leta 1852 mislil celo na prevzem uredniškega dela pri izdajanju velikega (poznejšega Wolfovega) nemško-slovenskega slovarja.²⁰

Na Cegnarja pesnika sta v mladosti močno vplivala Koseski in Prešeren ter se njunega vpliva dolgo ni mogel osvoboditi. Samostojneje se je pričel razvijati ob študiju domačih in srbskih narodnih pesmi in ob prevajanju zgledov iz nemške lirike. Pri tem si je zlasti očistil in opilil jezikovni izraz in dosegal v izvirnih pesmih zadovoljive sadove idealistične življenjske refleksije in vdanega domovinskega čustvovanja, tako da je Trdina v svojem Pretresu slovenskih pesnikov že zaslutil v njem, Jeriši in Levstiku začetnike nove dobe slovenskega pesništva.²¹

Z letom 1858, ko je Anton Janežič v Celovcu pričel izdajati časopis za literaturo in umetnost Slovenski glasnik, nastopi za Cegnarja čas dokončne uveljavitve na slovenskem Parnasu. Kot stalni Glasnikov sotrudnik²² je objavil v njegovih prvih letnikih nekatere svoje najboljše pesmi, ki so napotile urednika Janežiča, da ga je nagovoril, naj izda samostojno pesniško zbirko,²³ kar se je zgodilo leta 1860. Poleg pesmi pa je tu objavil še znamenita potopisa Popotovanje iz Pazina v Trst in Iz Trsta v Ljubljano, povest Jurček, prevod zgodovinske povesti M. Grabowskega Koliščina in stepe, odlomek prevoda Schillerjeve Marije Stuart in več krajših dopisov. Zlasti pa je pomembno Cegnarjevo zavzemanje za kritičnost v slovenskem slovstvu. Še pred znamenitim Levstikovim pozivom ob sklepu Napak slovenskega pisanja je Cegnar v Novicah²⁴ in v Slovenskem glasniku²⁵ objavil pravcato apologijo literarne kritike ter pozval Levstika kot najbolj upravičenega, naj pristopi h kritičnemu pretresanju slovenskih literarnih zakladov. Svoja kritična načela je še jasneje izrazil v polemičnem članku Jeli nam treba polemike ali ne?,²⁶ ko je kot Levstikov zagovornik postal njegov sobojevnik za objektivno kritiko slovstvenega in družbenega dogajanja na Slovenskem in zoper oportunistem staroslovenske generacije.²⁷ Hkrati pa je Cegnar ob močnem Levstikovem literarnem mentorstvu dosegel svoj drugi literarni vrh kot najboljši pesniški prevajalec svoje dobe.

Cegnarjeva in Levstikova življenjska pot sta se prvič zblížali, ko je Levstik v šolskem letu 1845/46 prišel na ljubljansko gimnazijo.²⁸ Cegnar je bil tedaj že v drugem humanitarnem razredu (šestošolec) in je zaradi te starostne razlike malo verjetno, da bi se bila 'poblíže seznanila že na šoli. Prve stike sta najbrž navezala leta 1849 in zlasti v letih 1850 in 1851, ko je Levstik²⁹ kot četrtošolec in petošolec postal pesniški sodelavec Slovenije in Ljubljanskega časnika, ki ju je urejal oziroma sourejal Cegnar. Za naslednja leta, ko je Levstik dokončaval gimnazijo in Cegnar služboval v Ljubljani, oziroma po njegovem odhodu v Trst in Pazin, ko je medtem Levstik bival v Olomucu, na Dunaju, v Retjah, na Turnu, spet v Ljubljani in v Retjah tja do prihoda k Vilharju na Kalec v septembru 1858, nimamo nobenih pričevanj, da bi med njima obstajala kaka zveza. Zdi se, da se je njuno ljubljansko poznanstvo spredlo v intimnejše prijateljstvo z letom 1858, ko sta se znašla na isti bojni črti za uveljavitev kritike.

Zaradi različnih krajev bivanja ju je mogla povezovati v glavnem le pismenska zveza ter tu in tam medsebojni obiski. Levstikova pisma Cegnarju se, žal, niso ohranila.³⁰ Ohranjenih pa je 22 Cegnarjevih dopisov Levstiku iz let 1859 do 1866,³¹ ki kljub nekaterim vrzelim dajejo popolno sliko njihovih medsebojnih odnosov in sodelovanja. To korespondenco je po časovni in vsebinski zaokroženosti mogoče razdeliti v tri skupine. Prvi dve pismi iz leta 1859 sta odsev njunega skupnega boja s predstavniki stare generacije, tri pisma iz 1860 so v glavnem posvečena pripravljanju Cegnarjevega prevoda Schillerjeve Marije Stuart, vrsta dopisov iz let 1865—1866 s težiščem na pripravljanju izdaje Schillerjevega Valenštajnovega ostroga pa priča o obravnavanju celotne sodobne problematike slovenskega kulturnega in političnega dogajanja (tržaška čitalnica, Slovenska Matica, boj zoper nemški časnik za Slovence, načrti za ustanovitev slovenskega političnega časnika in leposlovnega lista itd.).

Prvi dve Cegnarjevi pismi sta bili napisani tesno drugo za drugim. V njima pošilja Levstiku nekaj gradiva o Koseskem in odgovarja na nekatere poizvedbe o njegovem delu. Levstik je vse to potreboval, ko je v boju za načela, ki jih je bil zapisal v Napakah slovenskega pisanja in za kritiko zoper noviške prvake Bleiweisa, Petra Hitzingerja in Davorina Trstenjaka, potem ko mu je previdni Janežič v Slovenskem glasniku prekinil objavljanje polemičnega spisa Gospodoma nasprotnikoma, prišel do spoznanja, da bo za tak načelni obračun potrebna posebna publikacija.³² V njej bi razgalil tudi »originalnost in genialnost«³³ noviškega pesniškega prvaka Koseskega, kot ga je poveličeval v Novicah Trstenjak (s psevdonomimom Vicko Dragan) in obenem očital mladim pesnikom-kritikom (Levstiku, Cegnarju), da so le epigoni Freiligratha in Byrona in da krpajo svoje pesmice iz ukradenih slik in misli. Za pomoč pri izdaji takšne publikacije, ki pa, žal, ni mogla iziti, je Cegnar pridobil že tedanjega kaplana v Zarečju pri Pazinu Jakoba Volčiča, znanega zbiralca narodnega blaga, ki je bil rojen v Gorenji vasi v Poljanski dolini.³³ Poleg komentiranja te situacije poroča Cegnar še o svojih nekdanjih sošolcih, Škofjeločanu Luki Šustu, dotedanjemu duhovniku v Trstu,³⁴ in Luči Svetcu, ki je od 1854 do upravnih reform 1860 služboval na Hrvaškem in bil tedaj adjunkt v Št. Ivanu.³⁵

Prvo pismo vsebuje prepise prve objavljene pesmi Jovana Vesela-Koseskega Potazba iz Koledarčka slovenskega za leto 1852 z Bleiweisovo spremno opombo, njegove pesmi Nemškutar, objavljene v Sloveniji 1848, in njegovega

prevoda pesmi Taboltov samogovor. K temu je dodano Cegnarjevo v veliki naglici napisano in vsekakor leta 1859 iz Pazina odposlano sporočilo Levstiku:³⁶

Jutri *nemški samogovor*, sem mislil sprvega, da slovenski, ker sem površno bral; ne utegnem več, da pošte ne zamudim, vesele reči jutri; jaz pa Volčič, pri katerem sem bil danes zaradi Tvoje reči, vzameva vsak 10 iztisov; in če bi Ti zguba kazala, da Volčič 50 fr., da natisneš, kar misliš, da Ti pomaga — pa jutri več. Bog!

22/2

Cegnar

Še nekatere druge reči bom nekoliko razjasnil; pa vseh ne morem.

Obširnejši dopis je sledil naslednjega dne:³⁷

Dragi prijatelj!

Ne vem in tudi tukaj nobeden drug ne ve, odkod je vzel Koseski »začarano puško«; znano mi je vendar, da ni izvirno delo. Spominjam se, da sem v Trstu nekdanj sira kupil, ki je bil zavrt v list »ilirske začarane puške«. Drugega ne vem več. *Langbeina* nimam ne jaz, ne Pazin; tukajšnji gimnazijski učitelji še vedo ne, da je kdaj kak nemški pesnik živel, kateremu se je reklo *Langbein*! — Ljubljanski bogoslovci so mi pravili, da je *Visoka pesem* poslovenjena, če se ne motim, iz cerkvenega časopisa: *Sion*; vendar za to zadnje nisem porok. — To pa je vse, kar vem povedati na Tvoja povprašanja. Volčič tudi nič ne ve; kam drugam pa se nimam obrniti, ker živim med samimi Lahuni.

Po Tvoji knjižici bodo segli gotovo radi Slovenci. Jaz pa Volčič vzameva vsak 10 iztisov; Volčič Ti da tudi denarne pomoči, ako bi bilo treba. Šust je v Buzet prestavljen; ondan mi je pisal, kaj hud je na *Vickota Trstenjaka*! Jaz sam ne morem umeti, kako more *Trstenjak* tako bebasto pisati! Šembrano pošteni so naši nasprotniki?! Nič drugega več ne znajo, kakor zabavljati venomer. Prav je, da so Koseskega vsem pristulili in to reč zbleknili; Ti jim boš pokazal njegovo »originalnost« in »ženialnost«. *Midva byronizujeva* in *freiligrathujeva*; zase le toliko vem o tem, da nisem bral *Freiligratha* pa tudi *Byrona* ne, razen tistih melodij, ki jih je rajni *Jeriša* poslovenil. Da bi me bil zgrabil *Vicko* kje drugje, bi znal prav imeti, tu pa vendar nima. — Moja ženka se Ti zahvaljuje za prijazni spomin in Te lepo pozdravlja. Jaz bi znal v Trst priti k telegrafskemu nadzorništvu za Koroško, Kranjsko in Primorsko, in sicer kmalu, ker je prosil zame nadzornik na Dunaj, da bi me rabil za koncept. Ako se zgodi to, se bova videla kmalu. —

Nesrečni Svetec! S čim koli se je banskemu stolu tako hudo zameril? Menda odtod njegovo molčanje.

Le dobro oklesti prevzetne cepce, samodržce slovenske literature!

Bog!

Tvoj

stari prijatelj

V Pazinu 25/2 1859.

Fr. Cegnar

(Sledi prepis 11 verzov z naslovom: *Talbot's Monolog*. — Op. B. B.)

Med tem in naslednjim pismom sta minila dobra dva meseca. Kakor je bil upal v zadnjem dopisu, se je Cegnar medtem sredi aprila 1859, na cvetni teden, preselil v Trst.³⁸ Ker tega še ni sporočil Levstiku, mu je ta pisal z gradu *Kalec* pri *Senožečah*, kjer je bil domači učitelj pri pesniku *Miroslavu Vilharju*, na stari naslov pismo, na katero mu sedaj odgovarja. Odgovor vsebuje neko jezikoslovno pojasnilo in podatke o novem Cegnarjevem domovanju.³⁹

Predragi prijatelj!

Tvoje pismo je prišlo iz Pazina v Trst, kjer se sdaj nahajam. —

Nikdar nisem slišal besede pluti ali pliti v pomenu *schwimmen*, ne v *Loki* in ne drugod. Če jo res kdo rabi, kar dvomim, mora biti bela vrana, ker bi jo bil sicer vendar moral slišati. Pisal sem Volčiču, če jo je on kje slišal. Ko mi bo odgovoril, Ti bom povedal, kako in kaj. Konec tega mesca te mislim obiskati, če bo le mogoče; ne vem pa, kako daleč so *Senožeče* od železnice, menda je

najbližja postaja v Prestraneku. Ako prideš kdaj v Trst, me moraš obiskati. Stanujem nasproti novega praterja, hišna številka je 512; moje stanovališče je v tretjem nadstropju na desno roko. Nad vrati je zapisana številka 5; v vratih na levi strani je mesingast gumb, za katerega dobro potegni, da bo zvonec zapel. — Ker menda Trsta ne poznaš prav natanko, poprašaj: »Dove è corsia Stadion?« Ko prideš skozi to, zagledaš pred sabo na novo zasajen vrt (Volksgarten) in na desni potok. Pojdi med vrto in potokom naravnost naprej, dokler se cesta v dve ne razcepi. Ko prideš do tod, pojdi naprej po cesti na levo. Koj ko jo nastopiš, zagledaš na levi strani, kjer so vrti, tablo z napisom »Al nuovo Prater«, na desni strani ceste pa stoje hiše, ki se drže ena druge; na zadnji hiši na hišnih vratih stoji številka 512 in tu noter pojdi in me išči, kakor sem Ti povedal. Če bi me ravno doma ne bilo, Ti bodo moji ljudje povedali, kje sem in kdaj domov pridem.

Opravititi imam sedaj strašno, vsak dan kakih 14 ali 12 ur, cele noči je treba delati. Telegraf je mobilis perpetuum. Čez kakih osem dni pridem h konceptu in tu se mi bo bolje godilo.

Novic Ti ne bom razkladal, vsaj imate tudi v Senožečah časnikov, ki jih prinašajo dovolj — resničnih in neresničnih.

Zdravstvuj! Kakor vedno

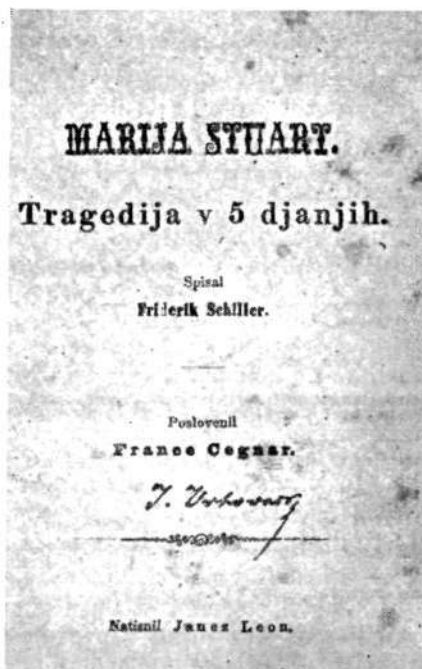
Tvoj

stari prijatelj
Fr. Cegnar

V Trstu 6/5 1859.

Tu nastopi v ohranjeni korespondenci več ko leto dni trajajoča vrzel. Cegnar se je medtem ustalil v Trstu in postal eden glavnih rednih leposlovnih sodelavcev Slovenskega glasnika, nekaj drobcev pa je objavil tudi v Novicah.⁴⁰ V tem času je pripravil rokopis in dočkal izdajo zbirke svojih pesmi ter pravkar užival ugodje trenutno najbolj čislane slovenskega pesnika. V zadnjem času pa se je lotil prevajanja Schillerjeve tragedije v petih dejanjih Marija Stuart.

Levstik je medtem še vedno bival na Kalcu. Če ga je tam konec maja 1859, kot je bil v zadnjem pismu obljubil, ali kdaj pozneje obiskal Cegnar, ne vemo. Tudi se ne da ugotoviti, kakšni so bili tačas njuni medsebojni odnosi in zveze. Morda so se res že tako razvili, da mu je izročil Cegnar v pregled rokopis svoje pesniške zbirke.⁴¹ Če ne drugega, sta si verjetno vsaj tu in tam dopisovala ali se srečala. Ob neki takšni priložnosti, morda v začetku meseca maja 1860, preden je pričel Cegnar prevajati Marijo Stuart, mu je dal Levstik med drugim tudi kritiko njegove narodnem motivu temeljene pesnitve Pegam in Lambergar, objavljene že junija 1858 v Slovenskem glasniku.⁴² Kritika⁴³ je bila napisana kmalu po izidu pesnitve, vendar je urednik Janežič ni hotel objaviti, da bi se ne zameril svojemu sodelavcu in njenemu avtorju Cegnarju. Ko je ta po skoraj dveh letih kritiko vendarle dobil v roke, je Levstiku brez vsakršne zamere in odkrito odgovoril;⁴⁴ hkrati mu je — kakor

Schiller-Cegnar: Marija Stuart, 1861
(naslovna stran)

sta se verjetno dogovorila ob istem srečanju — poslal v podoben kritični pregled pravkar prevedeno Schillerjevo Marijo Stuart in mu poročal o posredovanju pri Janežiču glede natisa neke njegove kritike (morda tiste o Pegamu in Lambegarju ali o Koseskem):⁴⁵

Dragi moj prijatelj!

Ne zameri mi, da Ti spise, ki si mi jih ondan dal, šele zdaj nazaj pošiljam; čakal sem, da sem bil s prepisom Marije Stuartove v kraju, katero tudi prilagam. Prav hvaležen sem Ti za kritiko o Lambergarju, mnogo si me podučil; škoda, da je nisem poprej bral, kakor sem Lambergarja svetu izročil; bil bi ga čisto na drugo vižo ustvaril. V vseh rečeh vendar nisem Tvojih misli, ker imam tudi za svojo stran nekoliko podslomb. O tem pisati bi preobširno bilo, ako se snideva, kakor mislim mesca avgusta, se bova o tem pogovorila, da bo za oba prav.

Prosim Te, preglej priloženo prestavo in prečrtaj, kar boš videl, da nisem prav zadel, da popravim, in kjer boš videl, da je kake posebne opombe treba, pristavi jo. Koj boš videl, da je delo prepovršno, moja navadna napaka, katero mi je prilastilo nekdanje časopisarstvo, pozneje pa uradsko delo, tako da ne morem več počasi in s premislekom delati. Ravno 40 dni sem potreboval za prestavo in za prepis 6 dni.

Janežiču sem pisal, naj le natisne kritiko, katero si mi obljubil, da mu jo boš poslal.

Ko boš pregledal Marijo, prosim, pošlji mi jo potem brž nazaj in pristavi svoje misli o njej. Jaz mislim, da bi bila z nekaterimi popravki za natis. Janežič bi jo rad kmalu imel; poslal mu jo bom potem koj, ko jo od Tebe dobim in opilim, če misliš Ti, da smem z njo na dan. Prilagam Ti tudi dva soneta, da mi označiš, če je kateri za natis.

Pozdravi g. Vilharja, pa prav dobro se imej!

Bog!

Tvoj
Cegnar

V Trstu 28/6 1860.

Pozabil sem še omeniti, da sem v devetem nastopu zadnjega dejanja (str. 103) izpustil skoraj čiste dolge litanije, ki jih govori Marija Lestru, ko jo peljejo k smrti, ker mislim, da niso le nepotrebne, temveč tudi nenaravne, da pačijo.

(Od omenjenih dveh sonetov je pismu priložen samo eden z začetkom »Ko bil sem dete, sem lovil kresnice...« — Op. B. B.)

Uredniku Janežiču se je res mudilo. Še preden sta se Levstik in Cegnar, kot je ta predvideval, v avgustu sestala, je v Slovenskem glasniku⁴⁶ 1. avgusta že naznanil knjižno izdajo Cegnarjevega prevoda v prvem zvezku nove knjižne zbirke Cvetje iz domačih in tujih logov, ki naj bi prihodnje leto pričela izhajati kot priloga Slovenskemu glasniku. Levstik je Cegnarjev prevod čez poletje in jesen skrbno pregledoval, mu v pismih — v naslednjih dveh in v vsaj še enem neohranjenem iz časa pred 1. novembrom 1860⁴⁷ — pošiljal nasvete in izmenjeval z njim razna jezikoslovna mnenja; o tem sta se gotovo tudi pogovarjala, ko sta se sešla ob Levstikovem poletnem obisku v Istri. Toda še preden sta prevod do kraja premlela, je moral Cegnar vsaj v novembru rokopis že poslati v Celovec, da ga je Janežič izročil tiskarni, v decembrski številki Slovenskega glasnika pa za poskušnjo objavil njegov začetek.⁴⁸ Poskus je na splošno ugajal; le Volčič je poslal Levstiku in ta v neohranjenem pismu med 9. in 20. decembrom dalje prevajalcu nekaj opomb.⁴⁹ Te in druge popravke, ki so se še nabrali v posvetovanjih z Levstikom, je Cegnar še naknadno vnesel v rokopis prevoda oziroma v tiskarsko korekturo. Delo je izhajalo od 1. januarja do 15. novembra 1861 kot priloga v polah k posameznim številkam Slovenskega glasnika.⁵⁰

Medtem pa je prišlo med Levstikom in Vilharjem, po krivdi slednjega, do nesoglasja. Cegnar je svojemu prijatelju skušal nesebično pomagati. Vabil ga je v telegrafski poklic in mu, ko je komaj bila sprožena misel na ustanovitev Slovanske čitalnice v Trstu, že obljubljal mesto njenega plačanega tajnika in urednika morebitnega društvenega časopisa. Čeprav močno zaposlen v uradu in z novim šolskim letom kot učitelj slovenščine na italijanski gimnaziji,⁵¹ se je pričel Cegnar v pričakovanju novih zakonov, ki naj bi z obnovitvijo ustavnosti v avstroogrski notranji politiki izboljšali položaj Slovencev, vse aktivneje udeleževati v tržaškem javnem življenju, kar se je najbolj odražalo v vnemi za ustanovitev čitalnice. — O tem in o pripravih za natis Marije Stuart govori ta obznanje Cegnarjevi pismi iz tega časa, le bežno komentirajoči tudi »dramatično epizodo iz Ljubljane«, t. j. mnenja J. Kosmača, M. Kastelica, K. Melzerja, Malavašiča, Dimitza in Dežmana o Levstikovi kritiki Wolfovega nemško-slovenskega slovarja,⁵² in predlog Janka Pukmeistra-Vijanskega, izrečen v debati o potrebi slovenskega šolskega časopisa, naj bi to nalogo prevzel tedanji cerkveni list Slovenski prijatelj, ker jo ima med drugim v svojem programu.⁵³ Cegnar piše:⁵⁴

Dragi prijatelj!

Odgovoril bi Ti bil že na Tvoje prvo pismo; ali toliko imam opraviti, da ne vem, kje mi glava stoji. Danes sem prejel drugi list. Ne veš, kako vesel sem, da Ti je všeč moja prestava. Zapazil sem sam že pogreške, ki si mi jih oznanil; popravim jih lahko še, ker dobim zadnjo korekturo v Trst. To je posebno treba, ker se sicer ni zanašati, da se vse prav natisne; pa človek tudi še kaj lahko popravi. Jaz bi imel vsako reč desetkrat prepisati, da bi bila dobra. Skusil sem do zdaj, da mi dobra misel le prerada prepozno pride. Besede »Kovčeg« se poprimem; zdi se mi, da sem jo v nekem kraju slišal, vendar ne morem na to priseči. Kolikor je meni znano, govore na Gorenjskem »raz strehe« itd. Ne vem, da bi bil do zdaj kje slišal »razstreho«, čeravno mi je to poslednje bolj všeč. Najhuje se mi godi z besedo »Edel«. Včasih sem rabil plemenit, včasih pustil zlahten, pa pisal tudi »boljarka«.

Posiljam Ti kritiko nrazj. Tudi mene je v smeh posilila dramatična epizoda iz Ljubljane. Ne more se reči, da bi ne bila jako karakteristična. Ako bi bil jaz v tistem dramatičnem zboru, bi bil spregovoril: »Govorite, kar se Vam ljubi, jaz pa trdim, da je čisto resnico in prav dobro povedal.« To že veš, da sem Ti še v Senožecah rekel, da ni prav, da se naši slovarčki niso ravnali po Vuku. — Kar si mi pisal zastran »o« in »od«, me je prav pomirilo. Povem Ti, da mi ni bilo prav, da si mi nasvetoval »od«; tudi Te v tem nisem bogal, čeravno mi Ti veljaš več od vseh naših pisateljev. Imam pa za »o« tri važne vzroke: a) ga rabijo drugi Slovani; b) v našem jeziku že trdno stoji, če ne v narodu, pa vendar v pisanju; c) je zavoljo dvojnega pomena včasih stavek dvoumljiv.

Tukaj smo se jeli Slovani jako gibati, skušamo napraviti slovansko čitalnico. — Letos učim jaz slovenščino na gimnaziji; morebiti mi pozneje nalože še »Telegraphen-Lehrkurs«, ki se začne 2. januarja. — Prav lepa hvala Ti, da se toliko trudiš z mojim prevodom. Kmalu popravim tudi to, kar si mi zadnjič poslal. — Janežiču sem obljubil potopis iz Trsta v Bakar, ali do zdaj mi ni bilo še mogoče za pero prijeti.

Skoda, da Te ne morem obiskati; veliko bi imel s Tabo govoriti. — Željno pričakujem novih zakonov za Slovence; nekaj moramo vendarle dobiti; prva potreba je, da pahnemo iz šol in pisarnic protivnike naše slovenščine. Tako, kakor te reči zdaj stoje, ne more dolgo biti.

Da si mi zdrav in vesel, da Te kmalu doseže boljša usoda od sedanje! Bog!

Tvoj

V Trstu 9/12 1860.

Fr. Cegnar

Kot dopolnilo zgornjemu je bilo kratek čas za njim, a pred 20. decembrom 1860, napisano in odposlano iz Trsta tudi naslednje nedatirano Cegnarjevo pismo:⁵⁵

Predragi moj!

Prav ustregel si mi, da si mi poslal Volčičevo kritiko. Sem že popravil, kakor si mi Ti nasvetoval. Ne boj se, nič ne povem o tem kritikarju, pa tudi nič nisem hud nanj. Vsak ima pravico soditi dela, katera kdo izroči občinstvu, ker potem niso več le njegova, ampak lastnina občinska. To bi imel vsak vedeti, posebno pa naši — pisatelji. Da vsega Volčiču ne pritegnem, to že veš, čeravno ga močno čislam. Včeraj sem prejel pismo od njega. Prosi me, da mu nakupim nekoliko knjig. Prihodnji teden mu pišem in pošljem knjige.

Iz Ljubljane mi pravi pismo, da je Ljubljančanom poskušnja v Glasniku prav všeč: Lumir piše o njej: »Věhlasný spisovatel slovensky p. Fr. Cegnar přeložil Schillerovu truchlohru ‚Marie Stuart‘. Pekný zlomek překladu toho velezdářileho zdeluje ‚Slov. Glasnik‘ itd.« Popravil in prepisal sem že vse, kar si mi zadnjič poslal; ne samo tistih reči, ki si mi jih prečtal, še marsikaj drugega sem ogledil in preuredil; upam, da je zdaj desetkrat bolje, nego je bilo poprej. Tega se prepričaš o svojem času. S tem pa nikakor ne trdim, da bi bilo že vse dobro, vem, da bi bilo še mngogo popraviti, vem, da nisem infallibel, kakor je gosp. Hicinger s svojimi tovariši. Priznati pa moram, da so me Tvoje opazke prav veliko naučile. Hvala Ti za blagovoljni poduk! Prvo Tvojo pošiljatev pregledam še enkrat in pošljem popravke Janežiču.

Popustiš tedaj Vilharja. On ni mož, da bi ga človek spoštoval. Prišlo mi je marsikaj na uho, kar mu ni v čast. Ko sem bil v Bakru, je trosil po Trstu kvante o meni in Tebi celo izmišljene. Skušal naju je razpreti, pravil je, da sva se hudo sprla, ker si Ti moje pesmi grajal, zato pa sem bil jaz hud in take druge reči. Tako ne dela pošten mož. Zdi pa se mi, da to le zavoljo tega počenja, da bi svet preveril, da je on sam in edini pesnik slovenski, vsaj stokrat sem slišal iz njegovih ust: Jaz sem prvi pesnik, Levstik ni pesnik, on ima premalo originalnih misli; Levstik se mi čudi itd. Menda mu oba rada privoščiva slavo, v kateri živi, pa menda naju tudi ne pečejo take prazne čenčarije.

Sedaj se poganjamo v Trstu za napravo slovanske čitalnice. Imamo že mnogo Slovanov na svoji strani, kaže dobro. Tudi več bogatinov je stopilo v naše kolo; taki so: Kalister, Zorman, Kovačević itd. Jutri imamo zbor. Jaz sem napravil v slovenskem jeziku poziv, katerega so predstavili Srbi in Cehi. Sam Bog vé, v koliko presipih hodi že od hiše do hiše na vrata trkat. Ako nam dobro steče, poskrbimo marsikaj koristnega, v prav ugodnih okoliščinah izdamo tudi časopis. Ali vse to je še zelo negotovo.

Rad mi verjameš, da me zate srce boli. Kako dobro bi bilo, ko bi Ti učil slovensčino na ljubljanski gimnaziji! Ali naši člani prvaki — naj jih strela ubije! — Miklošič itd., ki bi se lahko potegnili zate, skrbe le za za svojo možnjico in svojo slavo. So li taki ljudje domorodci? Da, »če je polž jelen z rogmi!« — Zares ne vem, kaj bi Ti svetoval, da bi bilo prav in dobro. Treba je, da prideš kmalu na stanovitno službo; upam vedno še, da ujameš še srečo, ki se Te je do zdaj tako ogibala. — 2. januarja se začne v Trstu zopet »Telegraphen-Lehrkurs« in trpi 10—12 tednov; prošnje do 20. t. m. se pošiljajo na »Staats-Telegraphen Direction Wien«; dobro bi bilo, ako bi mogel Ti stopiti vanj; ali mislim, da ne utegneš. Mislim sem tudi že, ako ne dobiš medtem službe povšeči in ako se v Trstu napravi čitalnica z dostojno denarno zalogo, da Te pokličemo za tajnika in urednika časopisovega. Ali na to se ni zanašati. — Vijanskemu ne prerokujem veliko sreče; skoraj bi bolje bilo, da bi mu ne bila pala v glavo taka misel. Pozdravlja te Rosmanith. Bog! Tvoj

stari prijatelj

Fr. Cegnar

Dober mesec dni zatem je Cegnar, duša vsega pripravljalnega gibanja, dočakal 29. januarja 1861 ustanovni sestanek tržaške Slovanske čitalnice.⁵⁶ Ta je takoj ob ustanovitvi združevala čez 200 v Trstu živčih Slovanov⁵⁷ in kmalu postala tudi gmotno tako močna, da je Cegnar, ki je bil izvoljen za tajnika,⁵⁸ mogel uresničiti svojo misel o Levstikovem prihodu v Trst. Ta je v začetku aprila res vstopil v odborniške vrste in prevzel mesto honoriranega čitalniškega tajnika, medtem ko do ustanovitve literarnega časopisa, kot so ga predvidevala pravila, ni prišlo.⁵⁹

Z Levstikovim prihodom v Trst je napočilo obdobje njunega najožjega drugovanja. Cegnar in on sta bila osrednji gibalci tržaškega narodnostnega in društvenega življenja in tesna slovstvena sodelavca. Cegnar je v tem času objavil v Slovenskem glasniku nekaj pesmi, do novembra 1861 pa končal prevod Schillerjevega Viljema Tella, ki ga je najprej hotel izdati v samozaložbi,⁶⁰ že 1. decembra pa je Janežič naznanil, da ga bo izdal v svojem preurejenem Cvetju in hkrati objavil odlomek v Slovenskem glasniku.⁶¹ Levstik je Cegnarju pri prevajanju obilo pomagal⁶² in morda je ob tem prišlo do navzkrižnih misli, ki so, podkrepljene z intrigiranjem nekaterih tržaških krogov proti Cegnarju, privedle do prepira med obema možema. O nekakšni točasnih opoziciji proti Cegnarju v tržaški čitalnici govori tudi dejstvo, da na občnem zboru, ki je bil 29. decembra 1861, ni bil izvoljen niti v njen odbor.⁶³ Vendar pošteni, nesebični in odkritosrčni Cegnar ni mogel živeti v krivičnem sovraštvu s svojim dobrim, čeprav včasih ostrobosednim, samovoljnim in rahločutnim prijateljem. Zato mu je napisal pismo:⁶⁴

Predragi prijatelj!

Ni mi težjega, nego živeti v prepiru z možem, katerega zelo spoštujem in čislam. Zato ne morem več odlašati, da ne bi potrkal na blago Tvoje srce, ki ima gotovo ista čutila kakor moje. Ponoviva torej staro prijateljstvo, ki ni koristno le nama, temveč tudi naši domovini, katero gotovo oba iz srca ljubiva. Navzkriž-misli bi ne imele nikakega sovraštva buditi, prosta odkritosrčna beseda bi se imela povsod čislati, posebno pa med Slovani, ker nam je to tako treba. Meni so se mnoge reči očitale in očitajo se mi še, na katere še nikoli mislil nisem. Ne tajim svojih slabosti, dobro jih poznam jaz kakor tudi Ti. Ali kar sem delal v domorodnih rečeh, delal sem vsekakor s pošteno mislijo, postranskih ali sebičnih namenov nisem nikdar imel. Zvesto upam, da pridejo laži na dan, s katerimi se mi krivica dela; laž ima kratke noge.

Ako prejmeš mojo ponudbo, in prepričan sem, da je ne odbiješ, odpiši mi, ali pa me povabi v pogovor, da se porazumeva in prijateljsko zvezo zopet utrdiva, ki bi utegnila toliko koristnejša biti, ako se osnuje časnik, o katerem se govori.

Z Bogom!

V Trstu 28/1 1862.

Fr. Cegnar

Ni sicer dokumentov, kako se je ta zadeva uravnala, vendar kaže tesno prijateljsko sodelovanje, ki se je razvilo nekaj kasneje, da sta neprijetni spor uredila kot moža. Medtem je v prvih zvezkih Cvetja v februarju, aprilu in maju 1862 izšel prevod Viljema Tella,⁶⁵ ki se je prodajal tudi kot samostojna publikacija.⁶⁶ Takoj za njim pa je izhajal v Cvetju od maja do novembra nov Cegnarjev prevod, Babica češke pisateljice Božene Němcove,⁶⁷ ki tudi kaže na ponovno Levstikovo jezikovno sodelovanje.⁶⁸

Po letu dni in pol sta se Cegnarjeva in Levstikova življenjska pot spet razšli. Ta je na poziv Miroslava Vilharja odšel konec novembra 1862 v Ljubljano, da bi pomagal pri urejanju novega slovenskega političnega lista Naprej,

ki je pričel izhajati z januarjem naslednjega leta. Gotovo je katera tržaških vesti, ki jih je Naprej prinašal kar precej, povzeta tudi po kakem Cegnarjevem pismu Levstiku, vendar se vse do septembra 1863 nobeno ni ohranilo. Prvo naslednje pismo je povezano z namero, da bi se za dvajsetletnico izhajanja Novic izdala posebna, uredniku Bleiweisu posvečena spominska knjiga (album). Iniciator tega načrta je bil Vilhar, za urednika pa je bil določen Levstik.⁶⁹ Pozivom pripravljalnega odbora, ki so se od januarja do julija ponavljali v Napreju in končno javili, da je zadnji termin za oddajo prispevkov 15. avgust,⁷⁰ se je odzval tudi Cegnar. Poslal je uredniku pesem Dr. Bleiweisu in pripisal:⁷¹

Kaj drugega pošljem drugikrat, danes ne utegnem,

V Trstu 8/9 1863.

Tvoj

Cegnar

Kaj je Cegnar še nameraval poslati in koliko je poslal, ne vemo, ker načrtovani Bleiweisov album ni izšel.⁷² Bil pa je v tem času že ves zakopan v novo delo: slovenil je Schillerjev Valenštajnov tabor. Zdi se, da si je bil Cegnar, še preden se je dela podstopil, ali pa, ko je z njim pričel, na nekem sestanku v Ljubljani zagotovil Levstikovo pomoč, ki je bila tokrat še bolj izdatna kot dotlej.⁷³ Saj je znano, da je Levstik prvotni Cegnarjev prevod tako predelal, da bi ga mogli imenovati njegovo delo. Počenši s septembrom 1863 je korespondenca med Levstikom in Cegnarjem leto in dan polna Valenštajnovega tabora: najprej nasveti ob prevajanju, nato skrbi ob tiskanju in slednjič težave pri prodaji. Takšen je že prvi naslednji Cegnarjev dopis; ob komentiranju dopisa iz Barkovelj v Novicah,⁷⁴ ki je izrekel nekaj kritičnih opazk o delu tržaške čitalnice, pa navaja Cegnar v njem še nekaj tržaških novic, ki zadevajo premikanje stanja v čitalnici v korist Cegnarjeve skupine, govori o razmerah na italijanski gimnaziji in pozdravlja ob nedavnem obisku v Ljubljani pridobljene prijatelje:⁷⁵

Predragi moj!

Pošiljam, kar sem obetal zadnjič v Ljubljani. Popravil sem še marsikaj, vendar mi vse ni še všeč. Ni treba Ti praviti, da je reč precej težka, pa da sem tudi sam še preokoren, posebno zato, ker premalo znam. Sčasoma se dade še marsikaj popraviti, človek šele tedaj to in ono napako zapazi, ko je delo že med ljudstvom; dobro delo pa tudi potrebuje dosti časa. Kar pomot zapaziš sem ter tja in ki se dajo lahko popraviti, prosim popravi Ti. —

Dopis iz Barkole zastran naše čitalnice, ki se po krivici meni pripisuje, ni razdražil čitalničnih družabnikov, šele prav veseli so ga, ker se je naša reč tako zasukala, da je odbor izgubil vso veljavo in da hočejo v glavnem zboru čitalnico čisto predrugačiti. Včeraj sem bil vprašan, ali prevzamem slovenščino na laški gimnaziji; nisem pa mogel pritrditi zaradi raznih vzrokov: imam premalo časa, v laščini pa tudi nisem tako trden, da bi si upal precej na stolicu, sicer bi moral tudi še laško-slovensko gramatiko in pa laško berilo spisati, kakor bi ustrezalo laškemu učencem. Vse to pa bi pretežko breme bilo, četudi dobra plača mika. Tudi ne bi hotel peresa čisto iz rok dati, še bi rad kaj delal. Posebnih novic ne vem.

Srčno pozdravljam Tebe in stare in nove prijatelje, s katerimi sem se ondan v Ljubljani seznanil, posebno Globočnika in Tela iz Krakovega. Bog!

Tvoj

V Trstu 29/9 1863.

Fr. Cegnar

Prav zdaj mi je pravil prof. Fende, da je Bastran — menda Ivan — za verozakonskega učitelja na laški gimnaziji potrjen, pa da se poteza tudi za učitelja iz slovenščine in da je že skoraj gotovo, da tudi to službo dobi. Ne zavidam mu dobre plače, ali, ako se vede tako brezznačajno, kakor posebno zadnji čas v slovenskem društvu, ne moremo dosti od njega pričakovati.

Istega dne je Cegnar napisal dopis slične vsebine tudi Novicam,⁷⁶ v katerem je zlasti kritično osvetlil razmere v tržaški čitalnici in zavračal nabitralno akcijo za nakup buzdovana, ki naj bi ga tržaški Slovani podarili italijanskemu igralcu Baldiniju za nastop v igri Kraljevič Marko.

Zadnje je med drugim tudi predmet naslednjega Cegnarjevega dopisa Levstiku, ki je bil medtem doživel novo življenjsko preizkušnjo. Zaradi doslednega zagovarjanja slovenskih narodnostnih teženj in zahtev in izražanja preliberalnega svetovnega naziranja je bil Vilhar prisiljen ustaviti izdajanje Napreja,⁷⁷ oba z Levstikom pa sta bila postavljena pred sodišče. V pričakovanju razpleta dogodkov pa je v teku zadnjega meseca prevajanje Valenštajnovskega tabora že tako napredovalo, da je Cegnar 15. oktobra sestavil za javnost sporočilo, da je prevod dokončan ter povabil k naročanju, hkrati pa obljubil, da bo izdal tudi ostala dva dela Schillerjeve trilogije, Oba Pikolomina in Valenštajnova smrt. Za objavo v Novicah⁷⁸ je poslal sporočilo preko Levstika in ga prosil še za posredovanje med dijaki; tudi Slovenski glasnik je objavil Cegnarjev poziv takoj v svoji naslednji številki.⁷⁹ Kolikšno je bilo med občinstvom zanimanje za Schillerjeva dela, priča Cegnarjevo poročilo o živahnem delovanju nekakšnega kroga prijateljev njegove umetnosti, ki je prav gotovo vzniklo po prevajalčevem prizadevanju. O vsem tem govori naslednje Cegnarjevo pismo:⁸⁰

Predragi prijatelj!

Bodi tako dober, razdeli priložena povabila. Prosim, da posebno gosp. dr. Bleiweisu precej oddaš »poziv« in prosim njega, naj v Novicah nekoliko omeni.

Namesto »branjevka« sem vzel »krčmarica«, kar bo menda najbolje, ker le vino toči; tudi sem že mnogo popravil.

En poziv daj kakemu učencu, da nabira naročnike.

Podobnik mi je pravil, kako se je zgodilo, da je Vilhar pustil časopis; mene je ta novica zadela kakor strela iz jasnega.

V naši čitalnici ima zdaj Schillerverein besede; danes je že druga; odbor je Schillervereinu naklonjen, družabniki pa so jako razjarjeni zaradi tega in pričel se je hud boj med odborom in udi. Buzdovan se je vendarle kupil za 400 f. in Baldini je bil že na odru z njim. Igra Kraljevič Marko menda ni nič vredna — kar rad verjamem — a Baldini, pravijo, da je najboljši italijanski igralec. O tem in drugih rečeh pišem kmalu kaj v Novice. Bog!

Tvoj

stari prijatelj
Fr. Cegnar

V Trstu 21/10 1863

Cegnarjev prevod Valenštajnovskega tabora pa je bil v resnici končan šele v začetku decembra. Hkrati z navodili za pogajanja s tiskarji, z nekaterimi intervencijami glede naročanja in drugim ga je poslal Levstiku z naslednjimi besedami:⁸¹

Predragi prijatelj!

Nadlegam Te z mnogimi prošnjami. —

Pošiljam Ti Valenštajnov tabor, da se pogovoriš s kakim tiskarjem zastran tiska in mi blagovoljno naznaniš pogodbe. Števila iztiskov še ne morem določiti, ker pričakujem še od več strani naročnikov, tudi v vaši čitalnici jih je še obilo, ki mi še niso došli. Zunanja oblika naj bode, kakor je pri drugih mojih delih. Zastran korekture bi moral prositi Tebe, da jo prevzameš, ako pa misliš, da je prav, ako se meni pošilja, pa naj mi dohaja po pošti. — Priloženi poziv izroči dr. Bleiweisu, naj ga blagovoli vzeti v Novice, pismo pa Vilharju, ako misliš, da ni napačno, da ga prosim, naj mi vrne naročnino za zadnje tri mesece. Imel bi Ti še mnogo pisati, pa tako sem zakopan v delih, da še nikoli tako, ne vem več, kje se me glava drži. Ako bo le mogoče, pridem sam v Ljubljano, da se kaj pomeniva. Od več strani mi dohajajo knjige, da jih razprodam; pa kdo tukaj kupuje knjige; tudi Macun mi je poslal »Pregled slov. literature«, ki je pa meni — naj bode med nama rečeno — prav malo všeč. Lego mi je poslal 47 najboljših čeških cerkvenih pesmi, da bi jih prestavil in da bi se tako spravile med naš narod in cerkveno petje poboljšalo. Rebcu v Pragi in Vidriču v Beču se jako hudo godi. Oba sta mi pisala. Z Bogom!

Tvoj

Cegnar

V Trstu 10/12 1865.

To, da je prevod že poslal v Ljubljano, »kjer se jame kmalo tiskati«, je preko priloženega poziva za Bleiweisa objavil tudi v naslednji številki Novic.⁸² Pri tem je šlo Cegnarju predvsem za to, da podreza naročnike in njihove zbiralce, naj zaradi določitve višine naklade zaključijo svoje prijave. Vendar zadeva ni tako hitro stekla, kot si jo je bil Cegnar zamislil.

Sedaj šele se je pričelo glavno Levstikovo delo. Najprej je korenito popravil začetni prizor Cegnarjevega prevoda ter ga za poskušnjo in s pripombo, da je prevod izvrsten, objavil v Novicah.⁸³ Prav istega dne, 23. decembra 1863, je bil Levstik v prvi sodbi v zvezi z Naprejem obsojen na tri mesece zapore, a sta se oba s soobsojenim Vilharjem pritožila, tako da se je sodni postopek zavlekel do marca 1864, ko sta bila od višjega sodišča v Gradcu oba oproščena. Vendar to ni motilo Levstika, da ne bi nadaljeval s piljenjem in prepisovanjem Cegnarjevega prevoda, ki je dobival vse značilnosti Levstikovega jezika: čistočo, zven, plastiko in domačnost, v slovničnih in pravopisnih oblikah pa večkrat močan starocerkvenoslovanski vpliv.

Cegnar je bil nad prijateljevim prizadevanjem hvaležno presenečen in je skušal sam prevzeti ponovno prepisovanje, kljub temu, da je bil preobremenjen z delom v uradu in z javnim delovanjem v čitalnici; tu je bil 27. decembra 1863 spet izvoljen v odbor in tako dobil zadoščenje za neizvolitev v prejšnjem letu. Poleg tega pa je organiziral še dobrodelne nabiralne akcije za pomoč dvema primorskima študentoma v Pragi, filozofu Francetu Rebcu in pravniku Lovru Vidriču.⁸⁴

Ljubi prijatelj!

Dolgo že čakaš odgovora na poslednje pismo. Odlasal sem nekaj zato, da sem bral v Novicah prvi nastop, nekaj pa tudi zato, ker sem tako zakopan v opravkih, da mi celo potrebne reči zastajajo. Da bi ponoči le videl, še bi šlo, pa oči mi vedno slabé. Te dni sem novce nabiral Rebcu in Vidriču, ker se jima hudo godi. Rebcu sem poslal 120 f. in Vidriču 20 f. Posebna hvala gre Napretu, da se je toliko nabralo, ker mi je prav iskreno pomagal. Včeraj smo imeli v čitalnici glavni zbor. Izvoljeni so bili: Kalister, Sorč, Tripkovič, Opnič — Kovačević, Cegnar, Vilhar Aleksander, Zorman, Svetina, Zvanut, Makale, Muha, Trifič, Skuljevič, Sust, Jelovšek, Kopač in Arcon. Pri volitvi pa nas je to osupnilo, da

so odborniki precej, ko so bili oddani volilni listi, vstali in odšli ter pustili liste na mizi. Le Muha je ostal in pa Zorman do časa, da je videl, da je izvoljen. Bil pa je zelo hud zato, ker so prišli v odbor Muha, Zvanut in Trifič ter se je dal izbrisati. Govori se, da odstopijo zato vsi novo izvoljeni stari odborniki; za gotovo se pa še nič ne ve. Napretu se je zgodila krivica, ker ga niso volili; četudi ni mogel ustreči družabnikom, vendar se mora priznati, da je bil zadnje leto v odboru edini, ki je kaj storil, brez njega bi vse bilo propalo. —

Ne morem Ti biti dosti hvaležen, da si Valenštajna tako lepo opilil in da si dal v Novice odlomek. To bi vendar preveč bilo, da bi se Ti še s prepisavo trudil; kadar opiliš, lahko mi pošlješ, da prepisem sam. — Mislim, da si srečno prebil končno obravnavo; tukaj še nič ni znano, kako je stekla sodba.

Zdrav!

Tvoj

Fr. Cegnar

V Trstu 28/12 1865

Opisani tržaški dogodki, kopica opravil v uradu in literarno delo so Cegnarja popolnoma dušili — zraven tega pa mu je še nagajala stara očesna bolezen. V čitalnici je prevzel tajniške posle in se trudil, da bi se njeno delovanje čimbolj poživilo. Zato pa je nekoliko zaostalo prevajalsko delo, saj do začetka februarja še ni bil utegnil dokončati prologa k Valenštajnovemu taboru, za katerega se je prijavilo že skoraj 500 prednaročnikov. Zato naj bi Levstik skoraj uredil vse potrebno s tiskarjem.

Levstik pa je medtem — spet brez stalnega zaslužka in v pričakovanju dokončne razsodbe v zvezi z Naprejem — poleg sodelovanja pri delovanju ljubljanske čitalnice še naprej popravljajl Cegnarjev prevod. Vmes je posredoval pri založniku J. Giontiniju za izdajo Pesmi Simona Jenka in pričel tudi te korenito predelovati. Jenko pa z Levstikovim popraviljanjem ni bil zadovoljen,⁸⁵ o čemer je ta med drugim poročal Cegnarju v neohranjenem dopisu konec januarja 1864. V zvezi z vsem tem je Cegnar odgovoril:⁸⁶

Ljubi prijatelj!

Ako bi Herkul bil, zmoget bi morda dela, ki jih imam, tako pa le še rastejo od dne do dne. V pisalnici delam ves dan, da bi se izkopal, pa le ne gre in tudi ne pojde še tako kmalu; posebno finančni zakon je prinesel toliko dela, da je groza. Res ne vem več, kje se me glava drži, dasitudi se vsak večer pri poliču ola malo oddahnem in stremem. Zdaj imam še tajniško breme v čitalnici na ramah. Da bi imel zdrave oči, še bi šlo, ali ponoči skoraj nič več ne vidim, dasitudi rabim zdravila. Vse to je vzrok, da Ti prologa še nisem poslal; prestavil sem ga polovico, pa še tega prav slabo. Ako ga ne morem prestaviti v osmih dneh, daj v tiskalnico delo, pošljem Ti ga pozneje. Pogodi se v mojem imenu s kakim tiskarjem. Za kar se bodeš pogodil, to me bode vezalo. Ko pride delo iz tiskalnice, naj ga brošira kak bukvoez. Naročnikov imam zdaj 485; mislim, da bi se tiskalo 600 knjižic. Ako bi jih hotel kak knjigar kaj kupiti, dam mu jih po 30 soldov, kolikor se jih natisne več, nego je naročnikov. Morebiti Giontini sprejme ponudbo.

Naša čitalnica je zopet bolj oživela, obe nasprotni stranki sta se po hudem razporu pomirili, nada raste, da jo vendarle obdržimo; pri zadnji besedi s plesom je bilo jako živo in veselo gibanje, jutrišnja beseda obeta še živejša biti.

Že bi rad bil kaj Novicam pisal, da bi le malo bil utegnil, ali še več zastarelih vabil na knjige in drugih silnih pisem nisem rešil, tako da me skrbi, kaj bodo mislili o meni možje, ki ne vedo, kako se mi godi. Ravnikar in Macun sta mi poslala knjig naprodaj, malo sem razpečal, posebno Macunovega pregleda slovenskega slovstva noče nobeden, pa po mojih mislih tudi ni, da bi se posebno priporočalo, prečitno se vidi, kam pes taco moli. Ako nimamo boljše kritike, pa tudi take nam treba ni. Jenko se jezi! Taki so naši možje! Res čudni samoglavci smo; dokler mu z betom ne zabiješ resnice v glavo, pa je noče videti, naj bo še tako jasna. — Matice se veselimo ter težko pričakujemo, da se potrdijo

pravila; upam, da dobite obilo pomoči iz Trsta. Napret, Sorč, Kalister in jaz se bomo na vso moč zanjo potezali; že smo o tej zadevi govorili. Ko pride tajnikova volitev, doboš Ti gotovo vse glasove tržaških udov. Zdaj pa zdrav in z Bogom!

V Trstu 5/2 1864

Tvoj

Fr. Cegnar

V zadnji zgornjih stavkih Cegnar prvič omenja Slovensko Matico, novo področje njunega sodelovanja. Takšna narodna literarno-znanstvena društva za gojenje in povzdigo nacionalne omike in kulture so si bili dotlej ustanovili domala vsi slovanski narodi. Med Slovenci so si posamezniki že od leta 1845 dalje prizadevali za ustanovitev enakega društva,⁸⁷ kar je leta 1852 najprej rodilo Društvo (pozneje Družbo) sv. Mohorja, katerega namen je bil, izdajati popularno čtivo za preprosto ljudstvo. Odločilna in enotna akcija vseh slovenskih javnih delavcev za ustanovitev Slovenske Matice pa je bila sprožena ob spominskem praznovanju tisočletnice delovanja sv. Cirila in Metoda v marcu 1863. Cegnar sam je bil propagiral misel o nekakšnem takšnem društvu že jeseni 1862,⁸⁸ zato je toliko bolj razumljivo, da je bil decembra 1863 med štiridesetimi podpisniki prošnje za dovolitev ustanovitve Slovenske Matice,⁸⁹ ki je bila predana deželni vladi. Za akcijo je že sedaj pridobil tri vodilne tržaške rodoljube, veletrgovca Janeza Kalistra in Edvarda Sorča in svetovalca deželnega sodišča Teodorja Napreta, ter obetal iz Trsta še več pomoči. Ko je bila ustanovitev Slovenske Matice dovoljena, je imel pripravljani odbor štiridesetih ustanovnikov 11. aprila v Ljubljani svojo prvo sejo, na kateri je bil Levstik izvoljen za plačanega tajnika. Štirje Tržačani se kljub Cegnarjevemu prizadevanju zbora niso udeležili.

Cegnarja pa so trle še druge skrbi. Ne samo, da se je moral javno braniti sumničnja, češ da on prestavlja, in to slabo, deželne odredbe za Primorsko v slovenščino;⁹⁰ medtem ko je sam namreč dokončaval že naslednje dele Schillerjeve tragedije, je Levstik s svojim popravljanjem le preveč zavlačeval natis Valenštajnovega tabora, tako da so se že pričeli oglašati nezadovoljni prednaročniki. Nepravočasni izid pa bi utegnil škodovati tudi pri razpečevanju knjižice. Zato je Levstika rahlo opomnil in ga obenem prosil za posredovanje pri prodaji preostalih izvodov svoje leta 1860 izdane pesniške zbirke:⁹¹

Ljubi prijatelj!

Že mi dohajajo sramotilna pisma brez podpisov, ker Tabora še ni na svetlem. Skusi tedaj, ako Ti je le mogoče, da se brzo natisne. Treba je zaradi tega, ker imam večidel naročnikov iz raznih učilišč in bi novcev ne dobil, ako pride delo prepozno na svetlo. Najemi za primerno plačilo kakega človeka, ki preskrbi pošiljatev. Ljubljanski nabiralci naj novce Tebi izročé. Priložen je list, kako naj se knjige razpošljejo.

Imam še 100 knjižic leta 1860 izdanih pesmi. Rad bi še te razpečal. Morebiti jih prevzame Giontini. Ako mi zanje da 35 f., pa mu jih pošljem, naj jih potem prodaja po tisti ceni, kakor se mu zdi. Razpečal bi jih gotovo lahko in kmalu, ker jih nikjer več ni naprodaj in se jih je v kratkem času 1000 izprodalo. — Oba Pikelomina imam dovršena, pa tudi že velik del Valenštajnové smrti.

Prav rad bi prišel bil v Ljubljano v zbor zastran Matice, pa ni bilo mogoče in zastoj sem se prizadeval, spraviti tukajšnje odbornike v zbor zastran te reči, ker Kalister ni hotel priti. Vendar poskusim še, da se to zgodi, ker le potem bode mogoče tukaj kaj izdatnega storiti za Matico.

Meseca avgusta se bova skoraj gotovo videla.
Z Bogom!

Tvoj

V Trstu 25/4 1864

Cegnar

Toda anonimna pisma glede izida Valenštajnovnega tabora niso ostala samo Cegnarjeva privatna zadeva. Preden jih je mogel pomiriti, so v začetku maja nekateri naročniki iz Gorice celo javno vprašali, kaj je z natisom dela, za katero so plačali naročnino že pred pol leta.⁹² Takoj ko je to prebral, je Cegnar 12. maja poslal Novicam pojasnilo, da so tisk odvrnile nepredvidene okoliščine in da se bo delo pričelo v kakih 14 dneh tiskati. Pristavil je, da ima ta nevspečna reč to dobro stran, da se je prevod medtem še v marsičem popravil in opilil.⁹³ Vendar rokopis še ni tako brz prišel v tiskarno. Prav gotovo je Levstikovo popraviljanje Cegnarjevega prevoda v tem času zadrževal nov boj, ki se je tedaj vnel med njegovo in starejšo generacijo.

Potem ko je septembra 1865 prenehal izhajati Naprej, smo Slovenci ostali brez političnega časnika v našem jeziku. Bleiweis in njegovi bi bili z malo truda sicer lahko preprečili njegov zaton, toda ker je bil preliberalno glasilo mlade generacije, so raje dopustili, da zamre. Že dobrega pol leta za tem pa so pričeli prepričevati Slovence, da predvsem potrebujejo nemško pisani politični list, ki bi branil narodne interese.⁹⁴ Levstik, ki je Bleiweisu zameril že brezbržnost pri preganjanju Napreja, se je na čelu mlade, narodno čuteče generacije vrgel v energično borbo proti takim naklepom. Poleg neposrednega nastopanja proti nameravanemu nemškemu političnemu listu je vzpodbudil vrsto protestnih akcij med ljubljanskimi in zunanjimi somišljeniki. Tako je v Trstu takoj pridobil krog tamkajšnjih čitalničarjev s Cegnarjem na čelu, ki so že od ustanovitve svojega društva čutili prav potrebo po lastnem slovenskem političnem listu; pod njihovim vplivom se je rodil tudi žalotno zamrli Vilharjev Naprej, sedaj se pa kot čuteči narodnjaki gotovo niso mogli ogreti za Bleiweisove namene. Nasprotno. Z odločno akcijo so hoteli očeta slovenskega naroda prepričati, da je na napačni poti. Dne 12. julija 1864 so mu poslali protestno pismo, ki ga je podpisalo petdeset tržaških veljakov, nadaljnjih sto in sto narodnjakov pa zaradi naglice pri ukrepanju tega ni moglo storiti.⁹⁵ Ker je pismo spisano s Cegnarjevo roko, mu glede na to in ker je bil točasn čitalniški tajnik in ozek Levstikov somišljenik, lahko pripišemo odgovorno avtorstvo te tržaške protestne akcije, ki se glasi:⁹⁶

Slavni gospod doktor!

Ker je dolžnost vsakega rodoljuba, da o takih rečeh, ki segajo v narodovo blagost ali nesrečo, odkrito in brez strasti izreče svoje menitve, poslušaja svēte, zato smo tudi mi dolžni, da povemo Vam, slavni gospod!, misli o reči, katera je vzbudila nekaj nemir in nepokoj, pri nekaterih celó nevoljo. Ta stvar je *nemški časopis*, ki ima izhajati v Ljubljani in biti urejevan v *narodnem duhu*, katerega cilj in konec je *mednarodno razumevanje*.

Dovolite nam o tem časopisu nekoliko besed.

Prvo vprašanje o njem je to: ali bode v *korist* ali v *zlo* narodnemu napredku? Kakšne *koristi* obeta in s kakšnimi *kvami* nam preti? *Koristi* ste Vi že navedli v 24. listu letošnjih *Novic*; in te koristi so le v tem, da bi *nemškutarje* spreobračal in nevedne, ki ne umejo slovenskih časnikov, ali pa jih ne beró, učil, kaj Slovenci zahtevajo v tej ali oni zadevi.

Kar se tiče *nemškutarjev*, mislimo, da opravi pri teh toliko nemški časopis v Ljubljani, kolikor so opravili do sedaj slovenski in nemški nam prijazni časopisi. Tu tedaj ne vidimo nobene koristi. To pa sicer pritegnemo, da utegne sem ter tja kakega *nevednega* človeka kaj podučiti; vendar ne moremo zamolčati, da imajo tisti ljudje, ki so nevedni, ker ne beró ali ne umejo slovanskih časnikov, dosti prilike resnice iskati v drugih nam prijaznih nemških časnikih. Tedaj se tudi tukaj ne kaže posebna korist. Utegne nas kdo zavriniti, da ima ta časopis

namen posebno *po Kranjskem* mednarodno porazumevanje utrditi. Mi poznamo na Kranjskem samo en narod, in ta je slovenski. Med Slovenci pa se narodno porazumevanje tako utrjuje, da moramo veseli biti; nemški časopis tu nič ne pripomore. Drugih narodov na Kranjskem ni, le nekatere osebe so, te pa — poznate jih — so največ take, pri katerih je vse, tedaj tudi nemški časopis, zaman.

Ali bo tak časopis zares bramba slovenskemu narodu? Nikakor ne! Naši sovražniki bodo po drugih časopisih slovenski narod le še bolj obrekovali; tega vsaj nemški ljubljanski časopis ne bo mogel braniti. Kdor ljubi resnico, lahko jo najde brez ljubljanskega nemškega časnika, komur pa resnica preseda, tega ta časopis, in da ga urejuje največji modrijan na svetu, tudi ne spreobrne. V tem je tedaj ta časopis brez koristi.

Ako se obrnemo na drugo stran, precej nam se pokaže mnogo škod, ki nam preté iz tega časopisa.

Predvsem nam bi on storil nova vrata v hišo, ki se imenuje *germanizacija*, ker moči in imetek, ki bi se dajale temu časopisu, odtezale bi se bolj ali manj slovenskemu slovstvu; in to je prva, velika, današnjim dnem jako huda izguba. Ako ima naše slovstvo še zdaj tako slabo podporo, ne stavimo ji zdaj ovir z nemškim časopisom, katerega narod ne umeje ter mu zato tudi nič ne more koristiti. Res je tedaj, kar trdi Seljan, da bi ta časopis narod še bolj potujčil. Čim bolj bomo pestovali nemščino, tem večja sirota bo slovenščina.

Naši sovražniki, ki trdijo, da je naš jezik surov, otročje žlobudranje, katerega nobeden ne ume, govorili in pisali bi gotovo, da je zdaj, ko je umrl slovenski politični časnik, pa na njegovo mesto stopil nemški, resnica očita, da *Kranjec* hrepeni le po nemški kulturi. Ker pa maslo nemške kulture visoka gospoda jako ceni in nam z njim tako rada naše jedi beli, bil bi tak časnik nov vzrok, da ne dobimo domačega jezika v šole in pisarnice, in to tem bolj, ker bi primerja z nemškim in slovenskim političnim časnikom nemščini prvenstvo dala.

Nemški politični časopis *celo lokalni za Kranjsko!* Kako nesrečo je napopalo razcepiljenje Slovencev v več dežel! Ni še davno, da je bila med njimi mrzkoba in celo sovraštvo zaradi tega, ker smo se imenovali *Kranjci, Korošci, Štajerci* itd. in še dandanašnji niso geografične meje te nesrečne mrzkobe popolnoma zatrle. Zdaj pa, ko smo si že vsi po raznih deželah stanujoči Slovenci bratovski roko podali, ima vstati v središču Slovenije, v beli Ljubljani, od koder je Slovincem prisvetila luč narodne zavesti, *nemški politični časnik, lokalni za Kranjsko!* Da to ni in ne more biti koristno, ampak da je gotovo škodljivo bratovski zvezi vseh Slovencev, to je očito ko beli dan.

Ko so neugodne okolnosti pokopale Naprej, nadejali smo se še vedno, da kmalu zopet dobimo drug politični slovenski list, in ta nadeja ni še ugasnila v naših prsih. Zdaj nam se obeta nemški časnik, ki bode, ako se utemelji, slovenskega oviral, da ne bo mogel na svetlo. To je zopet škoda!

Ako Laibacher *Ztg.* in njene pajdašice črtijo Slovence, voščijo jim to veselje. Škodovati nam ne morejo veliko, ker jih naši ljudje ne naročajo; več pa nam bi škodoval omenjeni nemški časnik prav zato, ker bi izpodrival poleg vsega dobrega namena naše slovstvo, kakor smo že zgoraj omenili.

Ako imajo Čehi Politik, Dalmatinci Nationale itd., in če so jim koristni ti časopisi, ne izvira iz tega še, da bi nam bil tudi nemški časopis koristen. Čehi in Dalmatinci so v čisto drugih okolnostih, nego smo Slovenci (pravzaprav Kranjci). Češka dežela je velika, narodno slovstvo je že jako na trdnem, Nemcev je v deželi več, nego je vseh Kranjcev. Vsega tega na Kranjskem ni. Po dalmatinskih mestih so naseljeni Lahi od Zadra do Budve; ondi veže živa kupčija in brodarstvo Laha s Slovanom, na Kranjskem pa zopet nič tega ni; Kranjec sploh nima nobene take dotike z Nemci, da bi se kazala potreba nemškega časnika.

To je naša misel o nemškem časniku v Ljubljani. Zato si nismo mogli kaj, da ne bi prosili Vas, slavni gospod!, ki vodite že toliko let mili naš narod po poti narodne sreče, nikaner ne podpirajte početja, ki bi na kvar bilo narodnemu razvitku, in katero, kakor se čuje od raznih slovenskih strani, rodoljubom ni po godu, ampak rabíte vso svojo veljavo, da se na kvar slovenskega naroda in njegovega napredka ne porodi nemški, ampak, če je le mogoče, slovenski politični časnik.

Z visokim spoštovanjem (50 podpisov).

Bleiweis protestnega pisma ni objavil niti in sprva nanj kakorkoli javno reagiral, pač pa je svojo akcijo vztrajno nadaljeval. Pa tudi Levstik ni odnehal; kljub Bleiweisovi pretnji, da bo ob tajniško službo pri Slovanski Matici, je pridobil celo prva sredstva za ustanovitev slovenskega političnega lista. V Trstu so medtem čakali Bleiweisovega odgovora in poizvedovali, kakšnih misli so drugod. Cegnar pa je sredi tega burnega dogajanja in močno obremenjen s službenimi posli proti koncu meseca julija komaj utegnil sporočiti Levstiku zadnja navodila glede Valenštajnovega tabora, ki je tedaj enkrat šel v tisk, in glede njegovega razpošiljanja:⁹⁷

Ljubi prijatelj!

Sele danes Ti morem nekoliko pisati, ker sem večidel na popotovanju in kadar pridem v Trst, takrat imam toliko posla, da jedva diham. — 600 tiskov naj se napravi, pošlje ali razda naj se jih:

- 11 dr. Jož. Vošnjak v Slov. Bistrici (p. Pragerhof)
- 30 Jan. Franc Strukelj, ljublj. semenišče
- 33 Gregor Spengler, mariborsko semenišče
- 17 Jernej Ramovš, ljublj. semenišče
- 3 Julianus Juliani, urednik v Ipavi
- 11 tolminska čitalnica
- 2 Matevž Koder, duhovnik na Slapu pri Ipavi (Postnachnahme)
- 60 Lovro Vidrič, pravnik v Beču (franco)
- 1 Gresel Josipina v Ribnici
- 15 France Levec v Ljubljani
- 5 Luka Svetec
- 11 čitalnica v Kranju
- 10 Erjavec, prof. v Zagrebu
- 2 Simon Robić, duhovnik v Borovnici (Postnachnahme)
- 44 Jan. Majciger, prof. v Mariboru
- 22 ptujska čitalnica
- 46 ljublj. čitalnica

323

Meni naj se jih pošlje 227; tistih 50, ki jih še ostane, morebiti prevzame Giontini ali kak drug knjigokupec; dam mu jih po 28 n. kr., ako pa jih bi hotel več, naj se jih tudi več tiska; ceno naj jim potem sam postavi. Imam tudi še 100 tiskov mojih Pesmi, katere bi rad razpečal; mislim, da bi se hitro razprodale, ker jih že davno ni več naprodaj in se jih je v treh letih 1000 razpečalo; ako bi hotel kdo tudi te prevzeti, dam mu jih za 35 for., razproda jih lahko za 70 f. V treh, štirih dneh pojdem skozi Ljubljano na Koroško v Brežice telegrafski urad ustanovit, ali težko mi bode mogoče v Ljubljani se ustaviti; ako bodem le mogel, oglasim se nazaj gredé. — Rebec mi je pravil, da v Pragi o nemškem časniku za Kranjsko tako mislijo kakor mi. Te dni pride v naši čitalnici na vrsto pogovor o Matici. Kaj več o tem pozneje.

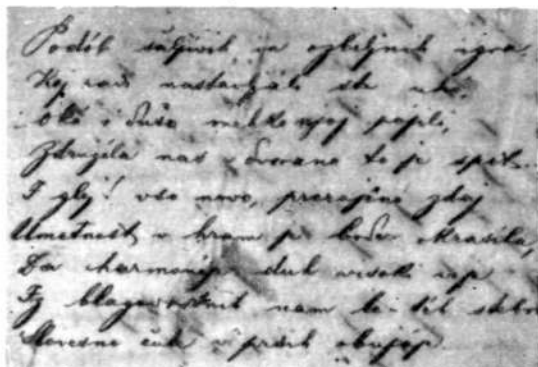
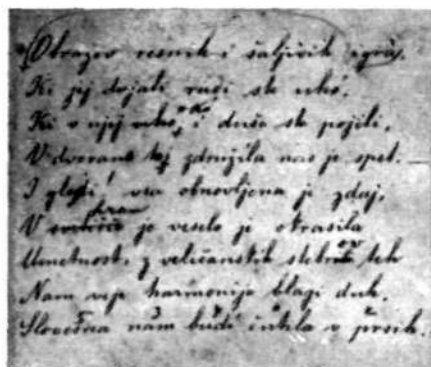
Zdrav!

Tvoj

V Trstu 27. julija 1864.

Cegnar

Valenštajnov tabor oziroma Valenštajnov ostrog,⁹⁸ kakor ga je bil preimenoval Levstik, se je končno vendarle tiskal. Delo je prevzel tiskar Eger, zaradi česar je drugi ljubljanski tiskar Jožef Blaznik nekaj zameril. Vendar je imel Cegnar določene vzroke, da knjižice ni izročil njemu v natis. Zdaj je bilo treba poslati Levstiku še nekaj zadnjih navodil za razpošiljanje knjige. Kratka, mi-

Odlomek verzov Schillerjevega Valenštajnova ostroga v Cegnarjevem in Levstikovem prevodu.
(Po originalih v Nar. in univ. knjižnici v Ljubljani.)

mogrede zapisana omemba, pa nakazuje snovanje slovenskega časnika, ki naj bi ga kot protiakcijo Bleiweisovemu nemškemu listu ustanovili ljubljanski in tržaški Levstikovi somišljeniki.⁹⁹ Vendar se niti glede tega niti glede pomoči Slovenski Matici v Trstu zaenkrat še ni nič premaknilo, tako vsaj kaže naslednje Cegnarjevo pismo:¹⁰⁰

Dragi moj!

Nisem Ti mogel odgovoriti precej, ko sem prejel Tvoje pismo, ker nisem utegnil, pozneje pa sem zbolel. Prav zadovoljen sem z vsem, kar in kakor si ukrenil za Tabor. Cena je tako poštena, da se nisem tega nadejal. Poskrbi, da se knjige dajo ljubljanskim naročnikom. Imenik čitalničnih naročnikov prilagam. Nabrane novice daj Egru; jaz kmalu poplačam vse, kar bude stroškov. Dijakom, se vé, ne morejo se zdaj dati in razposlati knjige, ker so doma. Ako prevzame Giontini, kateremu pošljem te dni 100 svojih Pesmi, Tabor v komisijo, daj mu 100 ali 200 tiskov in naj jih prodaja po 50 novč. Sam pridrži toliko knjig, kolikor hočeš. Blazniku bi jaz nikoli ne dal nobene knjige tiskat, ker ga poznam, zato mu le reci, da sem jaz zahteval, naj se ne tiska Tabor v njegovi tiskarnici.

Krsnika še nisem videl, poiščem pa ga morebiti še danes. Stari Vilhar, ki ima časnikove reči v rokah in ki je obetal, da se poprime te reči, ne more še iz hiše, ker se je pohabil na poti iz Prezida; bili so se mu konji splašili. V zadnji čitalnični seji sem omenil Matico in storil silen predlog zastran nje, pa odbor je to reč odložil do prihodnje seje. Naznanim Ti o svojem času, kaj bomo sklenili.

Tvoj

Cegnar

28/8 1864

Okoli 1. septembra 1864 je Valenštajnov ostrog, potem ko je opravil svoje delo še knjigovez Hohn, končno prišel na knjižni trg.¹⁰¹ Levstik je takoj poslal določeno število knjižic v Trst. Medtem ko je delo med raznonarodnimi Tržičani vzbudilo različna mnenja, je Cegnarja močno razveselilo. Takoj je odpisal Levstiku in se radoveden zanimal za ljubljanska mnenja.¹⁰²

Ljubi prijatelj!

Prav jako všeč mi je delo in tako tudi drugim Slovincem v Trstu; samo nekoliko je takih, katerim ni po volji zaradi oblik; ali to nič ne dé. Srbe pa hudo zabavljajo, posebno Popović in Trifić, četudi nista knjige brala. Prišlo

je celo do tega, da so se zastran te reči Slovenci in Srbje v krčmi pri »Stella d'oro« sprli, ker Slovenci so trdili, da je delo jako dobro, Srbje pak, da nič ne *valja*.

Tudi cena je tako nizka, da bi v Celovcu bil polovico več plačal. Za veznino bi bil po 3 kr. za vsak zvezek dal. Hohn pa je za vseh 800 tiskov le 10 f. [morda: 100 f. — Nečitljivo, op. B. B.] računal. V nekaj dneh pošljem nekoliko novcev; do zdaj nisem še nič dobil.

Ker sem si pridržal sam nekoliko razpošiljatev, in sicer takih, za katere mi ni treba nič plačati, zato Te prosim, da mi pošlješ še 100 tiskov; 15 pa si jih sam odbrži. Ako hočeš, lahko jih daš telegrafskemu uradu, da mi jih pošlje. Radoveden sem, kaj poreko ljubljanski ljudje prevodu; zadnje Novice so ga nekako lakonično oznanile; morebiti prineso pozneje kritiko. 1 tisk sem poslal Narodnim listym v Prago.

S Krsnikom sem govoril zastran časopisa, ali Vilhar je še vedno doma in zato se do zdaj še nič ni zgodilo; kadar kaj izvem, pa Ti naznanim.

V četrtek sprožim pri čitalnični seji zopet o Matici. S Prkovcem sem govoril, tudi Stojčičeve slike sem dobil; ali težko jih bode razprodati.

Zdrav!

Tvoj

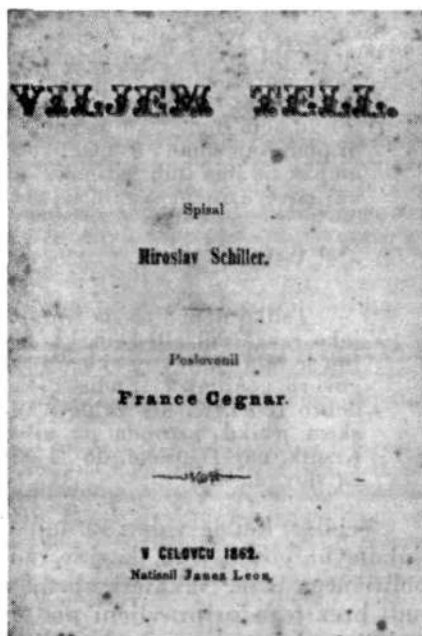
V Trstu 12/9 1864.

Cegnar

Prej kot Ljubljana je povedal svoje mnenje o najnovejši Cegnarjevi oziroma o Cegnar-Levstikovi knjižici Celovec.¹⁰³ Ocenjevalec prevod visoko ceni in hvali prevajalca, obenem pa opozarja na nekatere jezikovne novosti (Levstikove!), od katerih jih nekaj sprejema, druge pa zavrača. Hkrati ponatiskuje odlomek zadnjega prizora in poziva Cegnarja, naj čimprej prevede še preostala dva dela Schillerjeve trilogije.

Tri tedne pozneje so pregovorile tudi Novice.¹⁰⁴ Kritik označuje delo za najboljši prevod v slovenskem jeziku, malo ostreje pa nastopa proti staro-cerkvenoslovanskim jezikovnim oblikam (Levstik!). Na splošno vzeto, je bilo delo ugodno sprejeto. Pri slovenskem kulturnem občinstvu, ki ni vedelo za Levstikov obilni delež, pa je Cegnar zadobil sloves najboljšega slovenskega prevajalca.

Medtem se je spor okoli novega nemškega političnega časnika vse bolj zaostroval. Vendar ni bilo izgledov, da bodo mladi mogli omajati Bleiweisovo avtoriteto. Ta je že drugič sklical zbor delničarjev novega lista, kjer je bilo sklenjeno, da bo list pričel izhajati, brž ko bodo vse priprave gotove.¹⁰⁵ Prav tedaj pa se je proti nemškemu političnemu listu za Slovence oglasil v dunajskem Ost und West predvidevani njegov bodoči urednik, ki ga je Bleiweis takoj ostro zavrnil, misleč, da je članek Levstikov. Ob polemiziranju glede protestov, ki naj bi jih bil prejel od raznih strani, je Bleiweis mimogrede omenil tudi pismo iz Trsta in rekel, da ga je dal »ad acta«.¹⁰⁶ Prav v Trstu pa so se medtem po Cegnarjevem posredovanju

Schiller-Cegnar: Viljem Tell, 1862

pričeli že bolj na široko pogovarjati glede ustanovitve slovenskega političnega časnika. Vendar tržaški denarniki niso hoteli kar na hitro privoliti v sodelovanje pri novem podjetju. Najprej so zahtevali program slovenskega časnika, nakar bi se šele mogli o njem resno pogovarjati. Odločnejši premik v to smer je povzročil šele Bleiweisov nesrečni »ad acta«. Zato so hoteli Tržačani protest objaviti na lastno pest, od Levstika pa so po Cegnarju nemudoma zahtevali nekatera pojasnila v zvezi s pričetkom nabiralne akcije za slovenski časnik.¹⁰⁷

Ljubi prijatelj!

Le daj čitalnici 1 in Matici dve knjigi. Poslane knjige sem tudi prejel.

Boj, ki je vstal zastran nemškega časnika, zadržaval me je, da Ti pišem šele danes. Pogovarjal sem se zastran te reči in zastran slovenskega časnika večkrat z našimi ljudmi. Nekaterim ta reč ni dosti mar, drugi pa, katerim je mar, stoje na slovenski strani; le škoda, da jih je tako malo, ki bi mogli kaj pomoči. S Krsnikom sem o tem največ govoril; ali malo sem opravil. Iz početka je zahteval program slovenskega časnika in na vse moje besede zoper to, ni odstopil od svojega mnenja, rekoč, da nihče ne zagotovi ničesar, ako ni programa. Že sem Ti hotel to oznaniti, pa sedaj mi pride Ost und West v roke. Sestavek zoper Bleiweisa. Zopet sem tedaj pismo odložili, da sem poprej pozvedel, kako sodijo naši ljudje o tem sestavku, in našel sem, da so večidel na strani Ost und West. Ker sem vedel, da Bleiweis ne bode molčal, čakal sem še Novic. Tudi obramba v Novicah ni premenila o tem nič. Ko sem pa včeraj govoril, da ne smemo te stvari le od strani gledati kakor nemi poslušalci, ampak da je treba dejanja, nisem nič opravil; Krsnik mi je opazil: »Levstik najbolje stori, da molči, zoper take može ne opravi nič, ker imajo denarje.« Ta trgovska materialnost mi je potem besedo vzela. Nisem več zinil, ker že davno le pre-dobro vem, da trgovski može le preveč besede čislaajo, da človek toliko velja, kolikor plača.

Seje v čitalnici še sedaj nismo imeli, ker se stanovanje popravlja in je vse v neredu. Sprožim pa to reč tudi na seji in storim, kolikor mi bode mogoče za slovensko reč. Kadar koli je šlo za Bleiweisovo menitev, ali za njegovo čast in slavo, bil je on vselej avtokrat, zato pa tudi sedaj ne da prostorčka v Novicah nasprotni menitvi, ko je boj za in zoper nemški časnik; tu ni njegovo priljubljeno geslo: *audiatur et altera pars*. Ker je opomnil naš protest in rekel, da ga je »ad acta djal«, zato mislim, da ga morebiti javno razglasimo, da svet vidi, da ni podpisan samo od nekoliko spoštovanih mož, ki slovenskih časnikov ne beró, ampak da ima tudi jedro, ki kaže, da može niso brez glave podpisov dali. Ko se kaj novega važnejšega o tej reči tukaj stori, oznanim Ti precej

23/9 1864

Tvoj

Cegnar

Toliko dopoldne. Iz pisalnice grede sem čul, da so sinoči Slovenci v krčmi jako razkačeni bili zato, ker je Bleiweis rekel, da je »djal protest ad acta«. To jim je bila žalitev in sklenili so, da se ima protest natisniti. Skrbel sem, da sem govoril z njimi v »Stella Polare«, kjer se zdaj shajajo. Ali zopet nisem prav dobro zadel. Krsnik zahteva, naj se natisne protest v Ost und West v slovenskem jeziku, prevoda pa nikakor ne dopušča. Naročil mi je pri tej priliki Krsnik, naj Ti pišem, da Ti odgovori v dveh, treh dneh, da ide Vilhar nabirat za slov. časnik.

Vendar, kot je videti iz nadaljnje korespondence, Levstik tržaškimi rodoljubom ni poslal tega, kar so oni predvsem zahtevali: program slovenskega političnega lista. Nekateri, zlasti petičniki kot Aleksander Vilhar, so bili sicer tudi brez tega pripravljeni podpreti list, večina drugih pa je hotela najprej vedeti, za kaj in komu bodo dali denar. Morda je Levstika v tej dozoreli akciji res ovirala obljuba, ki jo je bil zapisal v svoji obrambi proti očitkom, da se

bori za nov slovenski politični list zaradi osebnih koristi: da je namreč pripravljen pri takšnem listu sploh ne sodelovati, samo da se list osnuje.¹⁰⁸ Brez močnejšega Levstikovega sodelovanja pa je kljub Cegnarjevemu prizadevanju vnema tržaških neodločnih veljakov počasi kopnela. Ideja o lastnem slovenskem političnem časniku je spet zaspala, pa tudi jeza zaradi Bleiweisovega omalovaževanja njihovega protesta se je ohladila, tako da niso niti več mislili na njegovo objavo; celo ovirali so najodločnejšega in najdoslednejšega med njimi, Cegnarja, da bi sam izpeljal akcijo do konca. Tudi neprestano odlaganje razgovora o pričetku akcije za vsestransko podporo Slovenski Matici, v katere odboru je bil Levstik kot tajnik v neprestanem boju s staroslovenskimi prvaki, kaže, da tržaški rodoljubi niso posebno radi posegali v vroča kulturnopolitična področja javnega delovanja in da so se raje gibalni na gospodarsko-družbenem.

Cegnarja pa niso bremenile le te skrbi. Plačati je bilo treba stroške za izdajo Valenštajnovnega ostroga, denar za prodane knjige pa je le počasi do-tekal. Poleg službene zaposlitve je še vedno poučeval slovenščino na italijanski gimnaziji, medtem ko o kakšnem novem literarnem delu v zadnjem času pisma molče. Pri tem ga je ovirala in mu vse bolj grenila življenje stara očesna bolezen. V takšnem vzdušju in okolju ni čudno, da se je kljub zavestnim materialnim odpovedim veselil ob misli, da bo morda službeno premeščen v Ljubljano. O vsem tem je pripovedoval Levstiku takole:¹⁰⁹

Ljubi moj!

Vse badava! Govoril in prigovarjal sem dosti, ali opravil nisem nič. Zastran slovenskega časopisa zahteva se vedno: Levstik naj pošlje program, pa bodemo podpisov za novce iskali, sicer pa ne moremo nič početi. Z Vilharjem sem govoril sam; on dá 500 f.; k drugim bi pa le takrat šel nabirat, ako ima pismo v rokah, komu se imajo novci zaupati, kadar jih bode treba. Zastran protesta sem tudi zopet zahteval, naj se natisne in v Ost und West pošlje, ker ga je Bleiweis tako lakonično omenil; ponudil sem se tudi sam, da ga ponemčim; ali reklo se je zopet: Levstik naj stori z njim, kar hoče. Že bi ga sam bil prestavil, pa nimam originala, iz Krsnikovih rok pa se ne dobi nič.

Prav, da si naročil Vidriču in Erjavcu, naj pošljeta Egru novce. Tudi iz semenišča naj se mu izroče. Imen mi Parapat in Ramovš nista poslala, zato so mi neznana. — Do zdaj sem šele okoli 5 f. potegnil za knjige; drugo pot pošljem 10 f. za bukvozeja. Mislim, da se vendar kmalu toliko nabere, da se poplačajo stroški. — V četrtek smo imeli v čitalnici sejo, ali zopet se je odložil pogovor zastran Matice do prihodnje seje, ker se je govorilo mnogo zastran novega stanovanja, ki je šele ta teden našim namenom všečno predelano; Hiršel ga je tako krasno obnovil, da je vsakemu knezu pristojno. Tudi veliko dvorano imamo. Ako zdaj ne bodo zadovoljni družabniki, potem pa ni več pomoči. — Skušal bom še iz vseh moči skrbeti za to, da se kaj stori za slov. časnik in da se natisne protest, da svet vidi, kaj mislimo in da se ne bojimo Bleiweisa. Letos imam v šoli nekoliko več opravil, ker se slovenščina eno uro več uči nego lani. Da bi le mogel še ponoči kaj delati, še bi izhajal, pa oči mi pri luči ne služijo več.

Utegnilo bi se zgoditi, da pridem prihodnje leto v Ljubljano za telegrafskega voditelja, ker pride odotni voditelj gotovo za oskrbnika ali komisarja kam drugam. Sicer bi to bila moja škoda, ali doma sem vendarle najrajši, in v srcu slovenskega sveta ima človek tudi priliko biti skupaj z ljudmi, ki so slovensko omikani, kar tukaj najbolj pogrešam. Nagovarjajo me sicer, naj poprosim za službo tukajšnjega kontrolorja, ki se kmalu sprazni, ali nimam nič kaj veselja za to materialno opravilo. Kmalu kaj več!

Z Bogom!

Tvoj

V Trstu 15/10 1864.

Cegnar

Po tem pismu nastane v korespondenci več ko tri mesece trajajoča vrzel. Medtem so se razburkani valovi slovenskega kulturnopolitičnega življenja v glavnem pomirili. Skoraj brez nadaljnjih priostrenih medsebojnih napadov je ljubljanski Bleiweisov krog izpeljal svoj načrt in z novim letom 1865 je pričel izhajati nemški Triglav, časopis za domovinske koristi, kakor so ga bili poimenovali. Pripravljenost Tržačanov, da bi izdajali slovenski politični list, je medtem polagoma usihala, pa tudi protest proti Bleiweisu ni zagledal belega dne. Levstik se je moral sprijazniti z dejstvom, da z nasprotniki ne bo mogel obračunati v njih lastnem časopisju, zato je jel pripravljati polemično brošuro zoper nemški list, a tudi te namere ni mogel uresničiti.¹¹⁰ Novo leto pa je vendarle rodilo tudi nov slovenski časnik. Že v začetku preteklega leta so ga bili namreč snovali v Celovcu, a so morali misel nanj začasno odložiti, zdaj pa se je, deset dni za novim ljubljanskim nemškim listom, nepričakovano pojavil celovški Slovenec!¹¹¹ Bil je glasilo liberalnega katolicista in idealnega koroškega narodnjaka Andreja Einspielerja ter postal takoj za določen čas tudi posredno glasilo Levstikove generacije. Z njim se je kot dopisnik gotovo povezal tudi France Cegnar, ki je imel s Celovcem dobre zveze še izza časa literarnega sodelovanja pri Slovenskem glasniku.

Cegnar se je medtem spet močno vrgel v delo pri tržaški čitalnici, kjer je bil na občnem zboru 18. decembra 1864 ponovno izvoljen za tajnika.¹¹² Čitalniška dejavnost se je močno razgibala; razen petja in besed s plesom so imeli tudi tečaj slovenskega jezika,¹¹³ ki ga je verjetno vodil prav Cegnar kot izkušeni večletni učitelj tega jezika na italijanski gimnaziji. Hkrati je doživel prvi uspeh v svojih prizadevanjih za pomoč Slovenski Matici, ko je čitalnica kot celota pristopila v njeno članstvo in se je pričela širša akcija za pridobivanje članov med posamezniki.¹¹⁴ Kljub slabemu pričetku je Cegnar upal na uspeh. Vmes pa je lovil naročnino za svojo zadnjo knjigo, skrbel za odplačevanje dolgov zanjo in še vedno — zvest svojemu že večkrat izpričanemu nenapetemu in spravljivemu značaju — kljub vsem nasprotstvom ostal Bleiweisov dopisnik, kot je vse to razvidno iz naslednjega pisma Levstiku:¹¹⁵

Dragi prijatelj!

Ne vem, kaj bodeš mislil o meni, ker tako dolgo molčim in še vprašam ne, kako in kaj je z mojim dolgom Egru in Hohnu. Tako me tarejo opravki, da ne vem več, na katerem koncu se me glava drži. Ali si dobil kaj novcev od naročnikov, koliko sem še dolžan? Jaz sem prejel, kar so se knjige razposlale, 90 novih krajcarjev; to je vse; ako naročniki niso poslali naročnine v Ljubljano, moram jim pisati, da se ta reč v red dene. V Gorico imam poslati še 18 tiskov Ostroga, prosim, poskrbi, da se mi pošljejo. Giontini naj tudi čitalnici pošlje I. zvezek Tribnikovih in II. zvezek Ipvčevih pesmi, pa naj pridene račun.

Za Matico se je začela nabira; jaz sem se bil prvi podpisal; Krsnik je do zdaj malo nabral; nič prav nimajo veselja ljudje za Matico, zato se počasi nabira; Napret je menda do sedaj šele sam zapisan, ker je novce le zase poslal; Krsnik pošlje nekoliko novcev do 4. februarja; upam pa vendar, da se sčasoma tukaj precej družabnikov dobi, ko se jih bode več podpisalo, vzbudi to tudi druge.

Prosim, izroči priloženo pisemce g. dr. Bleiweisu. Sorč je blazen, pravijo, da je vzrok pijača.

Tvoj

28/1 1865.

Cegnar

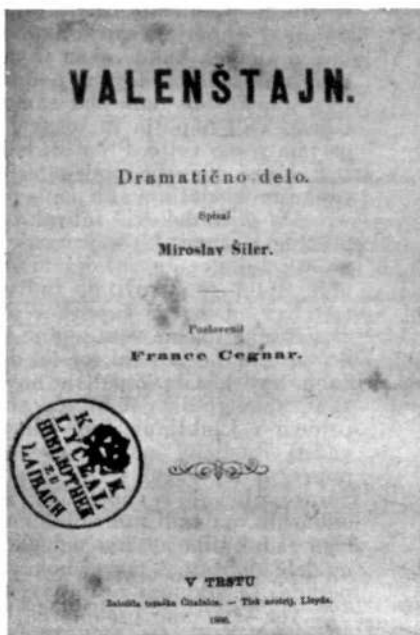

Vendar se tudi v dobrem mesecu položaj glede Cegnarjevega dolga in zanimanja Tržačanov za Slovensko Matico ni prav nič spremenil. Cegnarjevo upanje se ni in ni hotelo uresničiti. Premaknilo pa se je nekje drugje: Cegnar spet govori o svojem literarnem delu. Schillerjevo tragedijo o Valenštajnu je bil medtem skoraj popolnoma prevedel, novi tržaški kulturni mecen Josip Gorup pa ga je vzpodbujal k prevajanju iz Puškina. Tako je bil, sproščen po utišanem političnem boju in zaradi uspešnega razvijanja tržaške čitalnice, Cegnar spet polno zaposlen z literarnim delom in načrtovanjem. Sem sodi tudi nova, velika zamisel.

Od novega leta sèm je postal obrobni podeželski Celovec središče slovenskega narodnega in kulturnega delovanja. Tu sta izhajala edino, kvalitetno in priznано slovensko literarno glasilo Slovenski glasnik in edini slovenski politični časnik Slovenec. Vendar Tržačani še niso bili zadovoljni. Snovali so, zlasti Cegnar in Gorup, načrte o preselitvi obeh listov v Ljubljano oziroma Trst ter o njunem kvalitetnem in kvantitetnem izboljšanju. Ob uresničenju teh idej bi dobil Levstikov krog obe glasili direktno v svojo oblast, on sam pa bi postal kot urednik Slovenskega glasnika glavni vodja kulturnega, kot sodelavec Slovenca pa odločujoči usmerjevalec političnega življenja na Slovenskem. Prav gotovo bi na obeh straneh igral precejšnjo vlogo tudi Cegnar, Levstik pa bi bil vendar enkrat postavljen na neodvisne noge, saj je v milosti Bleiweisovcev vedno teže opravljal službo Matičinega tajnika, moral samozatajevalno brzdati svoja hotenja in značaj ter kljub požrtvovalnemu delu poslušati neprijetna namigovanja glede prevelikih Matičinih izdatkov zaradi tajniških stroškov. Na njegovi strani je poleg nekaterih redkih vplivnih mož vedno stal Cegnar, ga moralno podpiral in mu skušal pomagati tudi iz materialne odvisnosti. O vsem tem najlepše med drugimi govori njegove naslednje besede:¹¹⁶

Ljubi prijatelj!

Z Gorupom sva se marsikaj pomenkovala o naših zadevah; on je pravi rodoljub in želi tudi tu in tam obeni naši reči pomoči. Zelo važna reč so naši časopisi, zato je on pripravljen z novci pomoči, da dospé do tiste stopnje, katero zahtevajo sedanje potrebe. Sklenjeno je, naj se Janežiču in Božiču piše, naj pustita urejevanje, pa naj se preseli Glasnik v Ljubljano, Slovenec pa v Trst. O tej zadevi pišem danes tudi v Celovec. Za Glasnikovega urednika bi bil Ti najboljši mož; zato Ti pišem o tej stvari ter prosim, razodeni mi o tem svoje misli; z Gorupom misliva, da bi lepoznavski časopis moral večkrat izhajati, nego izhaja do zdaj, vsak teden ali vsaj vsakih štirinajst dni. Pa tudi politični časopis moral bi v večji obliki vsaj trikrat na teden na dan hoditi in moral bi

Izdaja celotnega Cegnarjevega prevoda Schillerjevega Valenštajna iz leta 1866 (naslovna stran)

se mnogo premeniti; treba bi mu bilo dobiti krepkih moči in moral bi se tudi pečati s kupčijo vsaj toliko, kolikor zahtevajo potrebe našega naroda. Prav dobro umeješ, kako važna je ta reč, naj jo že obrneš na to ali ono stran, ali ona tudi hoče izdatne novčene podpore, posebno iz začetka, da se ne osnuje kaj polovičnega, kar bi naposled samo ob sebi propalo in malo dobrega sadu rodilo. Gorup vidi napotja in težave, vidi, da bode treba dosti novecv, pri vsem tem pa ima resno voljo. Premisli tedaj to stvar in oznani mi svoje misli; ko dobdem iz Celovca odgovor, pod katerimi pogoji prepustita Janežič in Božič uredništvi, oznanim Ti daljnje sklepe. —

Da je Radakovič faliral, to menda že veš; faliment je borzo jako pretresel, posebno pozneje, ko se je zvedelo, da znašajo pasiva nad 400.000, aktiva pa jedva 80.000; bilance že več let ni delal. Največ izgube ima Trst. Tudi Sorču huda poje; sploh se govori, da tudi on kmalu pade.

Ker od tistega časa, kar je bil razposlan Ostrog, nisem nobenega krajcarja zanj prejel, pa ne vem, ali je kdo izmed naročnikov kaj v Ljubljano poslal ali ne, prosim Te, oznani mi to, da opomnim naročnike. Ako ni še tiskarnina plačana, naj da Giontini tiste novce, katere je izkupil za Pesmi in Ostrog. Rad bi znal, kako je s to rečjo, da se iznebim skrbi. — Da bode le količkaj mogoče, pridem v Ljubljano, ko bode matičin veliki zbor, ker vse kaže, da bode jako važen. Različna mnenja utegnejo vzbuditi viharno sejo in dobro bode, da se poprej o tej važni stvari pogovorimo. Z nekaterimi rečmi, o katerih je pisal Serbec, ujemajo se moje misli, z drugimi pa ne; po mojih mislih mora biti tajnik odbornik, pa tudi mora dobivati plačilo. Vsak delavec je vreden plačila; iz golega rodoljubja ne živi nobeden, kdor je iz mesa in kosti. V Trstu se sedaj nič ne dela za Matico, moral bom zopet drezati; snuje pa se »jadranski Sokol«, česar pa zdaj še nikomur ne pravi, ker ni še gotovo, ali se osnuje ali ne.

Jaz sem tako preobložen, da ne morem vsem opravkom kaj; Gorup me je vzpodbodel, naj prestavim Čajevo dramo in boljše reči iz Puškina. Vse potrebne in pomočne knjige preskrbi on sam na svoje stroške. — Ali se hočem lotiti teh prestav ali ne? Kaj bi mi svetoval Ti? Valenštajnovo trilogijo skoro dovršim, ali treba še dosti piliti. Ako bi hotela Matica kako delo ali pa vse prevzeti, rad bi ji vsako delo dal, nekoliko odškodnine vendar bi zahteval, ker nisem premožen, sčasoma pa utegnejo dela vendarle kaj nesti.

Kaj imate kaj novega v Ljubljani? Ali ste si še v Jaseh? Čujem, da stara pravda še traja med puhlimi kopitneži in ubogimi »Jungslovenem«. Bog!

V Trstu 11/3 1865.

Tvoj

Fr. Cegnar

Med tem in naslednjim, zadnjim ohranjenim Cegnarjevim pismom Levstiku je preteklo več ko leto dni. Vendar sta si vmes gotovo še kaj več dopisovala, ali se tudi osebno srečala. To se je vsekakor zgodilo 11. maja 1865 na občnem zboru Slovenske Matice, ko sta bila oba izvoljena v njen odbor.¹¹⁷ Sredi tega leta je Levstik odložil službo Maticinega tajnika in se do prevzema urejanja Wolfovega slovensko-nemškega slovarja v začetku leta 1866 preživljal z literarnim delom. Kako prav bi sedaj prišlo, če bi se uresničila in ne ostala nedonošena Cegnarjeva zamisel glede Slovenskega glasnika in Slovenca!

Medtem so Cegnarja še vedno preganjale skrbi zaradi slabega plačevanja naročnine na Valenštajnov ostrog. Osem mesecev po njegovem izidu je bilo še vedno za okoli 300 goldinarjev dolžnikov, kar je Cegnarja oviralo, da bi izdal že večkrat obljubljeni in sedaj dokončani prevod zadnjega dela Schillerjevega Valenštajna.¹¹⁸ Odlomek je sicer objavil v letnem poročilu tržaške gimnazije¹¹⁹ in tako podprl tamkajšnjo nabiralno akcijo, ki naj bi omogočila, da bi izšla celotna trilogija ali pri Slovenski Matici ali v samozaložbi darovalcev.¹²⁰ Vendar, vse dokler se ni za izdajo ogrel mladi France Kalister, stvar ni bila videti uresničljiva. Marca 1866 je bil prevod že v tiskarni in Cegnar je vpraševal Levstika za zadnje jezikovne nasvete; hkrati je iz pisma razvidno,

da je načrt Josipa Stritarja in Josipa Jurčiča za izdajanje najboljših del slovenskih pisateljev v zbirki Klasje z domačega vrta¹²¹ našel v Cegnarju navdušenega pristaša in podpornika.¹²²

Ljubi prijatelj!

Menda Ti je že znano, da naša čitalnica na svetlo dá vsega Valenštajna, ker je mladi Kalister založil 500 f. s tem pogojem, da se mu povrnejo iz nabrane naročnine. Delo je že v tiskalnici. Tu in tam imam še kako zapreko v prevodu, n. pr.: die Menschen in der Regel verstehen sich auf's *Flicken* und auf's *Stükeln*. Tega *Flicken* in *Stükeln* nikakor ne vem tako prevesti, da bi mi povšeči bilo. Jeli Tebi znana kaka dobra beseda za to? »*Krpati*« bi nekaj bilo, ali druge pripravne besede ne morem dobiti. — Ali je prav: To veš, da jaz ničesar ne podpišem, ali: da jaz ničesa —. Prosim Te, odgovori mi na to.

Na Klasje imam že precej naročnikov. Mislim, da bosta njegova urednika živčim pisateljem oznanila, kaj mislita iz njihovih del na svetlo dati, da bode mogoče stare reči pregledati in opiliti. Jaz ne bi želel, naj se kako moje delo natisne, dokler ga nisem pregledal.

Prisrčen pozdrav!

Tvoj

Fr. Cegnar

V Trstu 26/3 1866.

No, kar zadeva natis v Klasju, je Cegnar že čez nekaj dni zvedel, da je v programu tudi izbor njegovih del, verjetno pesmi;¹²³ vendar se načrt ni uresničil, ker je Klasje po izdaji prvih treh snopičev (Prešernove pesmi) zamrlo. Nasprotno pa je v avgustu 1866 končno le izšel celotni Cegnarjev prevod Schillerjevega Valenštajna.¹²⁴ Ob mecenstvu Fr. Kalistra ga je založila tržaška čitalnica. Kritika je izid knjige navdušeno pozdravila in jo ocenila za vsestransko dovršeno prepesnitev, vredno klasičnosti nemškega originala.¹²⁵ Dobršen del zaslug za tako laskave pohvale ima prijateljska Levstikova pomoč.

Gornje Cegnarjevo pismo je zadnji dokument o pomembni korespondenčni zvezi med njim in Levstikom. Težko je verjeti, da si ne bi dopisovala še nadalje, ko je Levstik urejal Wolfov slovar (za kar se je bil svoj čas potegoval tudi Cegnar¹²⁶), ali ko je na Dunaju izdajal prvi slovenski humoristično-satirični list Pavliho in sodeloval pri urejanju Stritarjevega literarnega glasila Zvon ter pozneje, ko je Levstik služboval v licejski knjižnici v Ljubljani. Odgovor na to bo dala lahko samo morebitna srečna najdba nadaljnjih Cegnarjevih pisem oziroma domnevno izgubljenih Levstikovih dopisov njemu. Že takšna kot je ohranjena, pa je korespondenca dokument poštenega in močatega prijateljstva dveh po značaju sicer dokaj različnih, po miselnosti in predanosti narodnemu delovanju pa enako čustvujočih in delavnih, naprednih osebnosti v slovenskem kulturnem in političnem življenju sredi preteklega stoletja.

Pripis

Z objavo Valenštajna se nekako zaključí javno leposlovno delovanje Franceta Cegnarja, pričeto pred dvajset leti v skromnem dijaškem listu. To mu je prineslo, zlasti z izdajo Pesmi 1860, veljavo enega najboljših sodobnih pesnikov, pet knjig prevodov iz tujih književnosti (Schiller, Němcova) pa poleg tovrstnih objav v periodičnih publikacijah sloves najboljšega prevajalca svojega časa. Cegnarjeva originalna dela in prevode so razni prireditelji in ured-

niki radi uvrščali v različna sodobna šolska berila in antologije.¹²⁷ Dva knjižna prevoda (Schiller, Viljem Tell; Némcova, Babica) sta v osemdesetih letih izšla celo v novih izdajah,¹²⁸ medtem ko njegove pesmi in druga izvirna leposlovna dela vse do danes niso doživela vsaj delnega ponatisa.

Odslej je Cegnar svoje javno delovanje usmerjal zlasti v izvrševanje narodnostnega in družbenega poslanstva tržaške čitalnice in v novinarstvo. Na novinarskem področju je pričel ponovno zelo aktivno delovati že leta 1866 v Ilirskem Primorjanu, poljudno-poučnem, zabavnem, odločno narodnem polmesečniku, ki ga je izdajal v Sv. Ivanu pri Trstu učitelj Ivan Piano. Vanj je pisal aktualne članke iz sodobnega tržaškega življenja, kakor tudi razne politične sestavke.¹²⁹ Pri Tržaškem ljudomilu, ki je izhajal v Trstu v drugi polovici 1866, zaradi nekega spora z urednikom Jožefom Godino bržkone ni sodeloval.¹³⁰ Pač pa je bil glavni sotrudnik Pianovega Slovenskega Primorca, ki je v letih 1867—1869 nasledil Ilirskega Primorjana in se razvil v izrazito politični tednik.¹³¹ Brez Cegnarjevega sodelovanja gotovo tudi nista bila ne humoristično-satirični Juri s pušo ne politični štirinajstdnevnik Jadranska zarja, ki sta izhajala v letih 1869 in 1870, medtem ko je bil v letu 1871 obnovljenemu političnemu listu Primorec poleg urednika Vekoslava Raiča glavni sodelavec.¹³² Nazadnje je sodeloval v glasilu slovenskega političnega društva za tržaško okolico Edinosti,¹³³ ki je izhajala od 1876 dalje, in bil desna roka izdajatelju in uredniku, loškemu rojaku Ivanu Dolinarju,¹³⁴ slovenskemu političnemu delavcu v Trstu in ustanovitelju imenovanega političnega društva. O morebitnem Cegnarjevem sodelovanju v vrsti drugih sodobnih tržaških in goriških časnikov, kar ni izključeno, zaenkrat še ni podatkov.

Poleg časnikov in čitalnice pa je Cegnar stopal v tržaško politično življenje tudi po drugih potih. Leta 1869 je bil kot poslanec mestne okolice izvoljen v tržaško mestno starešinstvo, kjer se je vseskozi odločno boril za pravice Slovencev na Tržaškem.¹³⁵ Zato je bil narodnim nasprotnikom trn v peti in stalna tarča njihovih napadov, tudi fizičnih.¹³⁶ Že leta 1869 je bil izvoljen tudi za predsednika delavskega društva »Čebela«, vendar oblasti takrat niso dovolile njegovega delovanja.¹³⁷ Ko je bilo podobno delavsko društvo pozneje ustanovljeno, je bil Cegnar vedno njegov somišljenik in podpornik.¹³⁸ Zaradi vsestranskega in neumornega narodnega in političnega delovanja je bil izpostavljen najrazličnejšim oblikam pritiska nadrejenih uradnikov avstrijske upravne in politične administracije,¹³⁹ vendar mu zaradi vsestransko poštenega značaja in nastopanja ni mogla do živega. Zavlačevala mu je lahko samo napredovanja v službi. Tako je šele 1875 postal kontrolor v glavnem telegrafskem uradu v Trstu in bil od 1885 višji kontrolor, dokler ni bil 1889 upokojen.¹⁴⁰

Ob 30-letnici, odkar je zastavil svoje krepko pero za nacionalno prebujanje in vzgojo slovanskega življa na Primorskem, so Tržačani 3. decembra 1885 priredili Cegnarju prirčno zahvalno slovesnost.¹⁴¹ Leta 1884 se je kot nagrobni govornik še poslovil od Jovana Vesela-Koseskega, ki je bil poleg Prešerna njegov mladostni pesniški vzornik, tri leta pozneje napisal 1887 topel nekrolog svojemu morda najboljšemu prijatelju in literarnemu sodelavcu Franu Levstiku,¹⁴² 14. februarja 1892 pa za vedno zaprl svoje bolne oči. Njegove telesne ostanke so položili k zaslužnemu počitku v ljubljeno tržaško slovensko zemljo, za katero je žrtvoval tudi vse svoje duševne moči.

Temeljna literatura o Francetu Cegnarju: Glaser, Fran Cegnar, Dom in svet (= DS) 1892, str. 185—186. — Glaser, Francišek Cegnar, Koledar Družbe sv. Mohorja (= KMD) 1894, str. 54—58. — Glaser, Zgodovina slovenskega slovstva, III. zvezek, V Ljubljani 1896 (= Glaser), str. 179—182, 305. — Grafenauer, Zgodovina novejšega slovenskega slovstva, II. del, Ljubljana 1911, str. 211—220. — Grafenauer, Cegnar Fran, Slovenski biografski leksikon (= SBL), I. knjiga, V Ljubljani 1925—1932, str. 74. — Jereb, Fran Cegnar, Edinost (= E) 1892, št. 16, 17, 19. — Levec, † Fran Cegnar, Ljubljanski zvon (= LZ) 1892, str. 185—186. — Marn, Jezičnik (= Marn), XXIX. leto, V Ljubljani 1891, str. 55—65. — Slodnjak, Pregled slovenskega slovstva, Ljubljana 1934 (= Slodnjak, Pregled), str. 165—168, 181—182. — Slodnjak, Cegnar France, Enciklopedija Jugoslavije (= EJ) 2, Zagreb 1956, str. 336. — Slodnjak, Realizem: Zgodovina slovenskega slovstva II, Ljubljana 1959 (= Slodnjak, Realizem), strani po osebnem kazalu. — Žvab, Fran Cegnar, Koledar za prestopno leto 1884 in kažipot po Trstu, I. letnik, 2. del, Trst 1884 (= Žvab), str. 35—40.

Opombe: 1. Glasnik slovenski (= SG) 1. decembra 1859, str. 190. — 2. Novice (= N) 14. decembra 1859, str. 395: Povabilo; prim. še N 25. januarja 1860, str. 28. — 3. SG 1. januarja 1860, str. 30: Povabilo na naročbo. — 4. Prim. N 1860, str. 28, 61, 87; SG 1860/I, str. 92, 123. — 5. SG 1. maja 1860, str. 159—160. — 6. SG 1. maja 1860, str. 160. — 7. N 25. maja 1860, str. 165: Nove knjige. — 8. Žvab, str. 35. — 9. Žvab, str. 35: Classification der Schüler an der k. k. Hauptschule zu Lak... 1836—1839. (Hrani muzejski arhiv v Škofji Loki.) — 10. Prim. Juventus c. r. gymnasiae academici Labacensis e moribus et program in literis censa ex eunte anno scolastico (= Juventus) 1840—1846. Cegnarjeva latinska maturitetna naloga je ohranjena v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani (= NUK), signatura rokopisnega oddelka Ms 731, št. 2. — 11. Glaser, KDM 1894, str. 55. — 12. Prim. Žvab, str. 35; Marn XXIX, str. 55; Grafenauer, SBL I, str. 74. — 13. Prim. Juventus za odgovarjajoča leta; Album academicorum Lycei Labacensis, NUK, Ms 654. — 14. Slodnjak, Pregled, str. 165—166. — 15. Glaser, KDM 1894, str. 54—55. — 16. Žvab, str. 38; Marn XXIX, str. 55; Grafenauer, SBL I, str. 74. — 17. N 16. februarja 1848, str. 25: Minljivost stvari — večnost kreposti. (Slobodno po nemškim.) Franc Cegnar, sedmošolec. — 18. Prim. bibliografske podatke v zgoraj navedenih temeljnih delih (zlasti Marn) in naštete časnike. — 19. Rokopis ohranjen med Cegnarjevimi prevodi, prepisi objavljenih člankov, zapisi slovenskih narodnih pesmi in drugim v ostalini, ki jo je leta 1948 podaril NUK dr. Janko Šlebinger (inv. št. rokopisnega oddelka 64/48). — 20. Prim. pismo Fr. Cegnarja Slovenskemu društvu v Ljubljani, Ljubljana, 29. julija 1852. (NUK, Ms 495, št. 51.) — 21. Prim. Slodnjak, Realizem, str. 195, 213. — 22. Prim. te letnike SG. — 23. Glaser, KDM 1894, str. 56. — 24. N 12. maja 1858, str. 150: O »Glasniku« kaj. — 25. SG 1. julija 1858, str. 20: V Pazinu, 10. junija. — 26. SG 15. oktobra 1858, str. 135—139: Fr. Cegnar, Je-li nam treba kritike ali ne? — 27. Prim. Paternu, Slovenska literarna kritika pred Levstikom, Ljubljana 1960, str. 131 sl. — 28. Juventus 1846. — 29. V razpravi citirani osnovni Levstikovi življenjepisni podatki so posneti po: Slodnjak, Levstik Fran, SBL I, str. 651—259. 30. Prim. Pirjevec, Levstikova pisma, V Ljubljani 1931 (= LP), str. X. — 31. Levstikova korespondenca v NUK, Ms 491, ovoj 3. — 32. Podrobno o tem glej v Levstikovih spisih Gospodoma nasprotnikoma, odlomek drugega odgovora Bleiweisu, Zgodovina kritike v Novicah, načrti za kritiko Koseskega, Koseski in Slodnjakove opombe k njim v Fran Levstik, Zbrano delo (= LZD) VI, Ljubljana 1956; prim. tudi Zigon, Donešek o razmerju med Janežičem in Levstikom, Časopis za zgodovino in narodopisje IV, str. 125 sl. — 33. O Volčiču glej Marn, Jezičnik XXVIII, str. 21—25; Pirjevec, LP, str. 331 sl. — 34. Prim. Juventus 1840; SG 15. julija 1858, str. 40: Imenik častitih g. g. naročnikov. — 35. Prim. Marn, Jezičnik XXX, str. 22; SG 1860, str. 192: Imenik c. gg. naročnikov. — 36. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 1. Pisma so objavljena strogo po Cegnarjevih originalih z najnujnejšimi pravopisnimi in jezikovnimi popravki. — 37. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 2. — 38. Prim. Cegnar, Popotovanje iz Pazina v Trst, SG 1859/II, str. 74 in zadaj v ponatisu. — 39. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 3. — 40. Prim. Marn XXIX, str. 60—61. — 41. Slodnjak, Pogine naj, pes! Ljubljana 1946, str. 425—426; isti, EJ II, str. 356. — 42. SG 1. junija 1858, str. 161—164: Pegam in Lambergar. (Spisal Fr. Cegnar.) — 43. Prim. Levstik, Pegam in Lambergar, LZD VI, str. 20—33, in Slodnjakove opombe na str. 362—364. — 44. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 4. — 45. Prim. Slodnjak, LZD VI, str. 401, opomba k str. 121. V tam citiranem odlomku sta dve tiskovni napaki: natiska = na-

tisne, mi = mu. — 46. SG 1. avgusta 1860, str. 55: Literarno oznanilo; ponovno v SG 1. decembra 1860, str. 189: Povabilo na naročbo. — 47. Prim. Levstikovo pismo Volčiču v Pirjevec, LP, str. 351. — 48. SG 1. decembra 1860, str. 178—181: Odlomek iz Schillerjeve igre Marija Stuart za poskušnjo. (Poslovenil Franc Cegnar.) — 49. Prim. naslednji dve Cegnarjevi pismi Levstiku! — 50. Glej obvestila v posameznih številkah SG v tem času. — 51. Cegnar je tu podučeval do leta 1868. Gl. Zvab, str. 36. — 52. Prim. Levstikovo pismo Volčiču 26. decembra 1860 v Pirjevec, LP, str. 333—334. — 53. N 28. novembra 1860, str. 387: Iz Vrhnike. — 54. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 5. — 55. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 6. — 56. N 30. januarja 1861, str. 40: Iz Tersta 27. jan. — 57. N 10. aprila 1861, str. 122: Iz Tersta 5. dan apr. — 58. N 6. februarja 1861, str. 48—49: Iz Tersta 2. sveč. — 59. N 10. aprila 1861, str. 122: Iz Tersta 5. dan apr. — 60. SG 1. novembra 1861, str. 126; N 13. novembra 1861, str. 382: Vabilo. — 61. SG 1. decembra 1861, str. 131 in 132: Telov samogovor. (Iz četrtega djanja igre Viljem Tel, ki jo je spisal Fr. Schiller in poslovenil Fr. Cegnar; — za poskušnjo); SG 15. decembra 1861, str. 145: Cvetje iz domačih in tujih logov; prim. N 4. decembra 1861, str. 404: Iz Tersta. (Preklic.) — 62. Prim. Slodnjakove opombe v LZD V, str. 442, 445—447; Grafenauer, SBL I, str. 74. 63. N 29. januarja 1862, str. 38: Iz Tersta. — 64. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 7. — 65. Prim. uredniška naznanila v teh številkah SG. — 66. SG 1. maja 1862, str. 180. — 67. Prim. naznanila v teh številkah SG. — 68. Prim. Slodnjak, LZD V, str. 442. — 69. Prim. Naprej 30. januarja 1863, str. 55: Ljubljana 30. jan. Odbor za knjigo dr. Bleiweisu na spomin; N 15. julija 1863, str. 222: Iz Ljubljane. (Svečanost ob dvajsetletnici »Novic«.) — 70. Naprej 1863, št. 9, 37, 45, 54, 60. — 71. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 8. — 72. V SG 1864, str. 246—249, 283—285 je objavljen članek J. Kosmača, Nektere čertice iz slovenskega slovstva, ki je bil namenjen za Bleiweisov album. — 73. O Levstikovem sodelovanju pri tem prevodu glej podrobneje pri Slodnjaku v LZD V, str. 441—445. Grafenauer v svojem članku v SBL I, str. 74 to delo sploh ne omenja! — 74. N 23. novembra 1863, str. 307—308: Iz Barkole poleg Trsta 12. sept. — 75. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 9. — 76. N 7. oktobra 1863, str. 323: V Trstu 29. sept. — 77. O vsem, kar je v zvezi z Naprejem, glej izčrpno Slodnjakovo obdelavo v opombah k LZD VIII, str. 324—344 in tam navedeno literaturo. — 78. N 28. oktobra 1863, str. 350: Iz Ljubljane. — 79. SG 1. novembra 1863, str. 320: Poziv. — 80. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 10. — 81. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 11. — 82. N 16. decembra 1863, str. 402: Slovensko slovstvo. — 83. N 23. decembra 1863, str. 410—411. — 84. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 12. — 85. Več o tem: Glonar, Simona Jenka zbrani spisi, V Ljubljani 1921, str. XXIII sl.; Grafenauer, Jenko Simon, SBL I, str. 401—402; Slodnjak, Pogine naj, pes! Ljubljana 1946, str. 497 sl. — 86. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 13. — 87. Podatki o Slovenski Matici so posneti po izčrpnih razpravah Iv. Prijatelja, Slovenska kulturnopolitična in slovstvena zgodovina (= Prijatelj) II (1956), str. 242 sl. in J. Zigona, Veliko pismo slovenske duhovne združitve, V Ljubljani 1935. — 88. N 22. oktobra 1862, str. 359—360: Fr. Cegnar, Svet, kako bi se našemu slovstvu pomagalo. — 89. N 2. decembra 1863, str. 389: Iz Ljubljane. — 90. N 9. marca 1864, str. 79—80: V Trstu 1. marca. — 91. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 14. — 92. N 11. maja 1864, str. 156: Iz Gorice 7. maja. — 93. N 18. maja 1864, str. 164: V Trstu 12. maja. — 94. Izčrpno o tem glej v Levstikovih spisih o boju zoper politični časnik v nemškem jeziku v LZD VIII, str. 159—190 in prav tam na str. 581 sl. objavljene izčrpne Slodnjakove opombe; Prijatelj II (1956), str. 436—458; oboje z navedbo ostale literature o tem vprašanju. — 95. Glede datiranja prim. pismo Ferka Kršnjaka Levstiku 12. julija 1864. Gl. LZD VIII, str. 392—393; original v NUK, Ms 491, ovoj 15. — 96. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 23. Pismo je pisano s Cegnarjevo roko in so vanj vneseni Levstikovi jezikovni popravki. Tako popravljenega ga je Levstik v celoti nameraval priključiti svoji polemični brošuri zoper nemški politični list in ga ni niti prepisoval. Zaradi Cegnarjevega rokopisa so bili ti listi ob urejanju Levstikove zapuščine uvrščeni med druga Cegnarjeva pisma Levstiku. Glede na to navaja Slodnjak v LZD VIII, str. 593, da se kopija protestnega pisma ni ohranila, kar je treba popraviti! — 97. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 15. — 98. V NUK je v Levstikovi zapuščini s signaturo Ms 492, III, G 2 ohranjen rokopis Cegnarjevega prvotnega prevoda Valenštajnovnega tabora z Levstikovimi popravki in rokopis Levstikove predelave. — 99. Prim. dopis Ferka Kršnjaka Levstiku 12. julija 1864 v NUK, Ms 491, ovoj 15. (V celoti objavljen v Levstikovem zborniku, Ljubljana 1931, str. 179—180.) — 100. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 16. — 101. Prim. N 24. avgusta 1864, str. 280; N 7. septembra 1864, str. 297: Iz Ljubljane. — 102. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 17. — 103. SG 1. oktobra 1864, str. 320—325. — 104. N 19. oktobra 1864, str. 341: Slovensko slovstvo. — 105. N 21. septembra 1864, str. 313. — 106. N 21. septembra 1864, str. 313—314. — 107. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 18. — 108. Gl. LZD VIII,

str. 153. — 109. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 19. — 110. Gl. LZD VIII, str. 176—190 in opombe na str. 390—396. — 111. Več o tem gl. Prijatelj II (1956), str. 461—481. — 112. N 28. decembra 1864, str. 430; Iz Trsta 25. dec. — 113. Prav tam; Slovenec 8. februarja 1865, str. 30; Iz Trsta. — 114. N 28. decembra 1864, str. 430; Iz Trsta. — 115. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 20. — 116. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 21. — 117. N 17. maja 1865, str. 145; Iz Ljubljane. (Volitev odbornikov v velikem zboru Maticе slovenske 11. maja t. l.); SG 1. junija 1865, str. 191; Zbor slovenske matice. — 118. N 3. maja 1865, str. 145; Iz Trsta. (Prošnja.) — 119. Prim. N 9. avgusta 1865, str. 257; SG 1. oktobra 1865, str. 319; Letniki slov. gimnazij. — 120. SG 1. avgusta 1865, str. 255—256; Zastran trilogije Wallenstein. — 121. Več o tem gl. Prijatelj, Klasje z domačega polja, ČJKZ 1927, str. 130—164 in ČJKZ 1928, str. 122—150. — 122. NUK, Ms 491, ovoj 3, št. 22. — 123. SG 1. aprila 1866, str. 155; Klasje z domačega polja. — 124. SG 1. septembra 1866, str. 348; Slovensko slovstvo; Ilirski Primorjan 5. avgusta 1866, str. 60. — 125. SG 1. oktobra 1866, str. 379; Valenštajn. — 126. Gl. opombo 20! — 127. Prim. Marn XXIX, str. 65. — 128. Prim. bibliografske podatke v temeljni literaturi. — 129. Gl. Marn XXIX, str. 65 in druga temeljna literatura. — 130. Prim. Ilirski Primorjan 1866, št. 21, 24. — 131. Slebinger, SBL II, str. 335 (sub Piano Ivan); Marn XXIX, str. 65—64; Žvab, str. 40. — 132. Slebinger, SBL II, str. 335 (sub Piano Ivan); Žvab, str. 40; Grafenauer, SBL I, str. 74. — 133. Prim. biografske podatke v temeljni literaturi o Cegnarju in Pirjevce. SBL I, str. 142 (sub Dolinar Ivan). — 134. Več o njem: Pirjavec, Dolinar Ivan, SBL I, str. 141—142 in tam navedena literatura. — 135. Prim. poleg temeljne literature še: Jadranska zarja 19. septembra 1869, str. 7; Dopolnilne volitve v tržaško mestno starešinstvo; Primorec 18. junija 1871, str. 95—96; V mestnej zbornici in Cegnarjevo javno pismo. — 136. Prim. Jadranska zarja 1869, str. 7, 8, 12. — 137. Prim. Jadranska zarja 1869, str. 4, 11. — 138. Glaser, KDM 1894, str. 57—58. — 139. Glaser, KDM 1894, str. 57. — 140. Prim. Jereb, E 1892, št. 17; Žvab, str. 40; Glaser, KDM 1894, str. 55; Grafenauer, SBL I, str. 74. — 141. Prim. E 1885, št. 95 (Vabilo) in 97 (Cegnarjeva slovesnost); Jereb, E, 1892, št. 19. — 142. E 2. aprila 1884; Pogreb rajncega Koseskega. Fragment rokopisa je shranjen v NUK, rokopisni oddelek, stari fond inv. št. 23, kamor ga je leta 1922 podaril dr. Avgust Pirjavec. — 143. E 19. novembra 1887; † Fran Levstik. O kontinuiteti v odnosih med Cegnarjem in Levstikom od zadnjega ohranjenega pisma dalje do nekrologa priča tudi Cegnarjev posebni pozdrav Levstiku, sporočen v Cegnarjevem pismu Josipu Cimpermanu 20. oktobra 1882. (Ohranjen v NUK, Ms 484.)

R é s u m é

SUR LA COLLABORATION DE CEGNAR AVEC LEVSTIK

France Cegnar (né en 1826 à Sv. Duh près de Škofja Loka) publia en 1860 un volume de poésies que la critique accueillit très favorablement et qui valut à son auteur une des premières places parmi les poètes slovènes contemporains.

Cegnar appartient à la première génération des Jeunes Slovènes. Après les études primaires à Škofja Loka et les études secondaires à Ljubljana, il devint employé des PTT et servit comme tel à Ljubljana, à Trieste, à Pazin et de nouveau à Trieste. Il débuta dans les lettres déjà au cours de ses années de lycée, d'abord comme poète, puis comme auteur de contes, de récits de voyage, d'articles et de compte-rendus littéraires; mais c'est surtout comme traducteur des oeuvres allemandes et slaves qu'il connut ses plus beaux succès. La plupart de ses ouvrages furent publiés dans le journal Novice et dans la revue Slovenski glasnik. Il fut aussi rédacteur ou co-rédacteur des journaux Slovenija (1849—1850) et Ljubljanski časnik (1850—1851). Les meilleurs fruits de sa plume sont ses traductions du théâtre de Schiller: Marie Stuart (1861), Guillaume Tell (1862), Le camp de Wallenstein (1864) et Wallenstein (1866), qui lui apportèrent la renommée du meilleur traducteur slovène contemporain.

La partie principale de l'étude traite les rapports de Cegnar avec Fran Levstik (1831—1887), à base de 22 lettres conservées datant des années 1859—1866. (Les réponses de Levstik sont malheureusement perdues.) Ces lettres sont des documents importants et très intéressants qui permettent de comprendre mieux le caractère de leur auteur et l'arrière-fond de la vie sociale en Slovénie au milieu du siècle passé. Elles nous renseignent sur l'aide apportée par Levstik aux traductions de Cegnar, sur leur collaboration étroite lors des luttes que la jeune génération devait soutenir contre les

Vieux Slovènes (Bleiweis et autres) pour introduire la critique dans la vie culturelle et sociale, pour influencer les activités de la maison d'édition Slovenska Matica, pour empêcher la création d'un journal allemand luttant pour les intérêts des Slovènes et pour fonder un journal politique slovène; elles jettent aussi une lumière nouvelle sur l'activité des deux amis concernant la Société de lecture slave (Slovanska čitalnica) à Trieste, et sur leurs réactions à nombreux autres problèmes actuels. On y trouve aussi de nouveaux renseignements biographiques sur les deux correspondants et sur un bon nombre de leurs contemporains.

Leurs relations ne cessèrent sans doute pas après 1866, mais nous n'avons plus de sources épistolaires pour cette dernière période, où Cegnar se consacrait surtout au journalisme et à la vie politique de Trieste. Il fut un collaborateur très actif de la presse triestine slovène: *Ilirski Primorjan* (1866), *Slovenski Primorec* (1867—1869), *Primorec* (1871), *Edinost* (à partir de 1876). Outre à la Société de lecture, il donnait beaucoup de son temps à d'autres organisations slovènes (association ouvrière). A partir de 1869, il fut membre du conseil municipal triestin où il luttait avec toute son énergie pour les droits des Slovènes. Il est mort à Trieste en 1892.